

KAMEETHARI ÑAANTSI ROJANKINATAKIRI JUAN

Ratziritaki iiteetziri “Ñaantsi”

1 ¹Owakira etantanakari rowetsikan-teetzi paerani, tema tzimitaka iiteetziri “Ñaantsi.” Ari itsipatari Tajorentsi. Tema riijatzi Tajorentsi rirori. ²Riitaki itsipatakari paerani Tajorentsi owakira etantanakari. ³Riitaki owetsika-jaanta-kirori maawoeni tziyayita-tsiri. Tekatsira apaani okaatzi tziyayita-tsiri kaari rowetsiki rirori. ⁴Ikimi-waetakari koñeetyaatsiri ikoñeetyaa-koteeri atziripaeni omatantee-yaari rañaakaa-yiteeri. ⁵Roshiya-kota-paakari koñeetyaa-kotan-tatsiri otsireni-kaakitzira. Teemaeta rotsinampaeri roetsiwaka-wakiri oshiyakawori tsirenikaakiri. ⁶Paerani rotyaantaki Tajorentsi apaani atziri, iita Juan. ⁷Riitaki kenkitha-takota-paakiriri iiteetziri “Koñeetyaatsiri,” omatantyaari ikemijanteetero maawoeni riyotaanteri. ⁸Irika Juan kaarira iiteetziri “Koñeetyaatsiri.” Tema riitaki kenkithata-koterini pokatsini. ⁹Tema pokaki jaka kepatsiki maperotzirori roshiya-kotari koñeetyaatsiri, riitaki koñeetyaa-koteerini maawoeni atziripaeni. ¹⁰Ijeeka-paentzi kepatsiki. Tema riitaki owetsika-kirori kepatsi. Roo kanteencha tee riyotawakiri atziripaeni ikaatzi jeekatsiri kepatsiki. ¹¹Ijeekimowita-paentari ikaatzi isheninkata-wakahaeyani. Teemaeta raakameethata-wakiri. ¹²Riima ikaatzi aakameethata-wakiriri, awentaa-naariri, riiyitaki itomiyitaari Tajorentsi. ¹³Riitaki itomintayitaari Tajorentsi irika-paeni. Tee oshiyawo itominta-piinta-yitee atziri-paeni, teera iñaaman-kakiini itzimantayitakaeri. Tema riitaki Tajorentsi kowashiteen-chari itomitantyaari. ¹⁴Irika iiteetziri “Ñaantsi,” ratziritaki, ijeekimoyita-paentee. Osheki ikaminthaantzi rirori. Kyaari-perori iñaanitari. (Naaka-paeni ñajaanta-kirori itajorenka, ari oshiya-jaantawo itajorenka rapintzite itomi Ashitariri.) ¹⁵Riitaki cheraa-wenta-paakiriri paerani Juan, ikantapaaki:

^a 1.12 Waerontsi

“Irika nokenkithata-kotziri paerani, nokantaki: ‘Awotsikitaki poyaatenani, rawijana naaka, tema riitaki etakawori paerani tekira notzimiita naaka.’”¹⁶ Tema kameetha-pero-taki rirori, rootaki ñaanta-yitaawori maawoeni aakapaeni ikaminthaa-pero-ta-piintee.¹⁷ Paerani riitaki Moisés rojankinata-kaetakiri Ikantakaan-teetani. Riima Jesús Jeepatzii-toetani, riitaki neshironka-yiteeri, rijatzi ñaawaeyita-paentzirori kyaari-perori.¹⁸ Tekatsi materoni iñeeri Tajorentsi. Riima rapintzite itomi Ashiteeri, jeeki-moperotziriri, riitaki kamanta-yiteeri aakapaeni ayotantaari jempe ikanta Ashiteeri.

Ikamantan-takiri Juan Omitsiryaatantani

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹Ikanta Judá-paeni nampitawori Aapatziyaweniki, rotyaantaki reewarite-paeni Ompera-tajorentsitaarewo eejatzi Leví-paeni rojampiteri Juan, ikanteri: “¿Jempema piitaka eeroka?”²⁰ Iroka ikantanaki Juan, tee romana-kotyaa, ikantzi: “Tee naaka Jeepatzii-toetani.”²¹ Eekiro rojampitee-tatziiri, ikantee-tziri: “¿Jempema piitaka? ¿Eerokama Kamantan-taniri Elías?” Ikantzi Juan: “Tee naaka.” Eekiro ikantee-tatziiri: “¿Eerokama Kamantan-taniri pokatsini?” Ikantzi: “Tee.”²² Ari ikantee-tziri: “¿Jempema piitayaaka eeroka? Pikamantena, rootaki nokanta-paeriri naaka otyaanta-kinari. Anjatyaa pikamanta-kotyaa.”²³ Ikantzi Juan: “Naakataki cheraapaen-tsini ochempi-mashiki, ikante: ‘Powameethateeniri Awinkatharite jempe ikinapaaki, poshiya-kaantero itampatzikae-tziro awotsi.’ Rootaki ikamantan-tzitakari paerani Kamantan-taniri Isaías.”

²⁴Irika-paeni pokaentsiri rojampitziri Juan, rotyaantani Inashitantaniri-paeni.²⁵ Eekiro rojampita-tziiri, ikantziri: “Tee eeroka Jeepatzii-toetani, tee eeroka Elías, tee eeroka Kamantan-taniri. ¿Itaka pomitsiryaatantari?”²⁶ Ikantzi Juan: “Apatziro nomitsiryaatantawo naaka nijaa. Roo kanteencha tzimatsi apaani jaka pitsipatakari, kaari piyoteeyini.²⁷ Riitaki poyaatenani naaka, rawijanakina naaka. Tee okantya roshiya-kaantena naaka romperatani noeyotashitan-tyaari nothopaeniri ikyantari iitziki.”²⁸ Rootaki awijayiteen-tsiri paerani intatsikironta Pareenkaariniki iiteetziro Ashironkaaweniki jempe romitsiryaatantzi Juan.

Ipira Tajorentsi

²⁹Okanta okitejeta-manee, iñawaeri Juan ikinapae Jesús, ikantzi: “Irika ipira Tajorentsi, riitaki atsipetee-yaawoni iyaari-peronka maawoeni atziripaeni, ipeyakoe-tantee-yaariri!”^{b 30} Riitaki nokenkithata-

^b 1.29,36 ipira = cordero

kotakiri paerani nokantaki: ‘Awotsikitaki atziri poyaateenani naaka, rawijana, tema riitaki etakawori tekira notzimiita naaka.’³¹ Tee niyowitari naaka. Rootaki nopokan-takari nomitsiyaa-tantyaawo nijaa, rootaki riyotan-tenari maawoeni Israel-paeni.”³² Eekiro riyata-kaana-kitziro Juan ikamantantzi, ikantzi: “Noñaakiri naaka Ishire tajorentsi ikinapaaki jenoki roshiyakari jamomo, rookanta-paakari rirori.”³³ Tee niyowitari naaka. Roo kanteencha irika otyaanta-kinari nomitsiryaatan-tyaawo nijaa, ikantakina: ‘Aririka piñaakiri rayiita-shitakiri Ishire tajorentsi, itzimi-rika rookanta-paakyaari, riitaki kimitakaantemironi romitsiryaatan-temiro Ishire tajorentsi.’³⁴ Naakataki ñaakiriri, rootaki nokenkithata-kotan-tariri riitaki Itomi Tajorentsi.”

Etanakawori riyotaani Jesús

³⁵ Okanta okitejeta-manee ari ijeeka-manee Juan eejatzi apite riyotaani.
³⁶ Ikanta iñaawaeri Jesús ikinapae, ikantzi Juan: “Irinta ipira Tajorentsi.”
³⁷ Ikanta ikemawaki apite riyotaani Juan, royaata-nakiri Jesús.
³⁸ Ari ipithokanaka Jesús, iñaatziri ikaatzi oyaatakiriri, ikantziri: “¿Jempema piyaateka?” Ikanteeyini rirori: “¡Yotaanari! ¿Jempema pinampi?”^c
³⁹ Ikantzi Jesús: “Pipoki piñeero.” Ikanta royaatee-yanakirini, iñaakiro jempe inampitawo. Ari imaapaentzi, tema tsireniityaaki.^d
⁴⁰ Tema irika kemakiriri Juan, oyaatana-kiriri Jesús, riitaki Andrés rirentzi Simón Pedro.
⁴¹ Tema apatziro Andrés riyata-shita-nakiri Simón, rirentzi ikantapaakiri: “Noñaakiri Jeepatzii-toetani (roo ikantee-tziri eejatzi, ‘Cristo.’)”^e
⁴² Ikanta Andrés raanakiri Simón ijeekira Jesús. Ikanta iñaawakiri Jesús rirentzi Andrés, ikantawakiri: “Eeroka Simón, itomi Jonás. Nimaeka piiteeyaa ‘Kijori.” (Roo ikantee-tziri eejatzi, Pedro.)^f

Ikaemae-takiri Felipe eejatzi Nataneel

⁴³ Okanta okitejeta-manee, jataki Jesús Tepoweniki. Ari iñaapaa-kiriri Felipe, ikantapaakiri: “Poyaatena.”
⁴⁴ Tema irika Felipe, Shima-pankoni-jatzi, rootaki inampi Andrés eejatzi Pedro.
⁴⁵ Ikanta Felipe, riyata-shita-nakiri Nataneel, ikantapaakiri: “Noñaakirira rojankinata-kotakiri Moisés Ikantakaan-teetaniki, riijatzi rojankinata-kotzitaka eejatzi Kamantan-taniripaeni. Riitaki Jesús, itomi José, Kashiyakaa-weni-jatzi.”
⁴⁶ Ikantzi Nataneel: “¿Eenitatsima kameetha-shireri janta Kashiyakaa-weniki?” Ikantzi Felipe: “Pipoki, piñeeri.”
⁴⁷ Ikanta iñaawakiri Jesús ipokaki Nataneel, ikantanaki: “Kaakitaki riroporori isheninka Israel, tee itheeya-nityaa.”
⁴⁸ Ari ikantzi Nataneel: “¿Jempema janta piñaanaka piyotan-tanari?” Ikantzi Jesús: “Noñiitakimi tekira ikaemimiita

^c 1.38,49 Yotaanari = Rabí ^d 1.39 tsireniityaaki = riweyaaka ooryaa 10. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) ^e 1.41 Jeepatzii-toetani = Mesías ^f 1.42 Kijori = Cefas

Felipe pijeeki otsimankaetyeera pankirentsi.”^g ⁴⁹Ikantanaki Nataneel: “¡Yotaanarí! ¡Eerokataki Itomi Tajorentsi, eerokataki Iwinkatharite Israel-paeni!” ⁵⁰Ikantzi Jesús: “Rootaki pikemijatanta-matsita-nakari nokantakimi noñaakimi pijeeki otsimankaetyeera pankirentsi. Roo kanteencha, aritaki piñaaki otsipa awijironi iroka.” ⁵¹Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Ari piñaakiro ashitareeya inkite. Ari ipiya-piyateeyini ronampiripaeni tajorentsi rayiita-shiteri Itomi Atziri.”^h

Aawakahaantsi Nampitsiki Menkoshiniki

2 ¹Okanta mawatapaen-tsiri kitejeri ari raawakae-takari nampitsiki iitachari Menkoshini, jeekatsiri Tepoweniki. Ari ojeekakiri eejatzi riniro Jesús janta. ²Ari ikaemakaan-teetakiri Jesús eejatzi riyotaani-paeni janta aawakahaan-tsiki. ³Ikanta roemoshirenkaeyani, thaatapaaka imiritee-yirini. Okanta riniro Jesús, okantakiri otomi: “Thaatapaaka imiriteetziri.”ⁱ ⁴Ikantzi rirori: “¡Tsinani! ¿Iitaka pikantan-tanari naaka? Tema tekira omonkaa-paetetyaata noñaahan-tantyyaa.” ⁵Okantanakiri roori ikaatzii kitanta-tsiri: “Pantero okaate ikantemiri notyomi.” ⁶Ari owayitaka janta 6 chomo mapinakitsiri, rootaki rowanta-piintari Judá-paeni nijaa, roojatzi ikewayitantari rantakiro-rika ipinkae-tziri. Iroka chomo, eeniyitatsi iyomaatachari apite ikaanteetari nijaa, otsipa mawa ikaanteetari.^j ⁷Ikantanakiri Jesús ikaatzii kitanta-tsiri: “Piyeekite nijaa maawoeni chomoki.” Imatakiro riyeeki-pero-yitakiro chomokipaeni. ⁸Ipoñaa ikantzi Jesús: “Pinkitera eepichokiini amiri, paanakiniri aminakaan-tzirori oemoshirenkaantsi.” Imatakiro ikantee-takiriri. ⁹Ikanta irika aminakaan-tzirori oemoshirenkaantsi iñaan-tawakawo eepichokiini imiriteetziri nijaawita-chari, tee riyotzi jempe okina-kota-paaki rooperori imiriteetziri. Apatziro riyoteeyini kitanta-tsiri, tema riiyitaki yeekita-kirori nijaa. Ikanta aminakaan-tzirori oemoshirenkaantsi, ikaemakiri aawakaa-chari, ¹⁰ikantziri: “Rootaki rameyitari atziri-paeni retapiintawo ipakotan-tziro rooperori imiriteetziri, aririka ikemaeyanakyaaani oemoshirenka-chari, ari ipakotan-teetero jentaari. Rooma eeroka powaan-takawo rooperori imiriteetziri roojatzi nimaeka.” ¹¹Rootaki etanakawori roñaahan-tziro Jesús nampitsiki Menkoshiniki janta Tepoweniki, ari retanakawori itajonka-wentantzi roñaahan-tzirori ishintsinka. Ari ikemijanta-perota-nakiri riyotaani-paeni.

¹²Ikanta okaatapaaki roemoshirenkaeta, jatanaki nampitsiki Capernaum, itsipata-naawo riniro, rirentzi-paeni, eejatzi riyotaani-paeni. Tee ojamani ijeeka-paentzi janta.

^g 1.48 pankirentsi = higuera ^h 1.51 ashitareeya inkite = iñeeteri inkite-jatzi, kaari iñeeta-piintetzii. ⁱ 2.3 imiriteetziri = vino ^j 2.6 apite ikaanteetari = 50 litro; mawa ikaanteetari = 70-100 litro

Romishito-yiri Jesús pimanta-yitatsiri tajorentsi-pankoki
(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³Okaakitzi-matee roemoshirenka-piintan-tawori Judá-paeni Anonkoryaantsi. Jataki Jesús Aapatziyaweniki. ¹⁴Íñaapaakiri tajorentsi-pankoki pimantayitziriri ipira-paeni, eejatzi ijamomote-paeni. Ari ijeekayitakiri iyomparitariri koriki.^{k l} ¹⁵Ikanta íñaapaakiri, raminthataki Jesús ipaja-mento, romishitowakiri maawoeni iyomparita-chari tajorentsi-pankoki, itsipataakiri ipira-paeni. Rojokitakiri iyorikite ikaatzi iyomparitariri koriki, rotatsinki-takiri okaatzi rowanta-yitariri. ¹⁶Ikantakiri Jesús pimantziriri ijamomote: “¡Paaneeri pipira! ¡Tee okameethatzi piyompari-pankotyaawo ipanko Ashitanari!” ¹⁷Ari ikenkishiryaa-nakiro riyotaani okaatzi rojankinee-takiri paerani, ikanteetzi:

Antawo nokija-kotyaawo pipanko.

¹⁸Ikanta Judá-paeni ikantanakiri Jesús: “Anjatyaa poñaahante kaari íñaapiinteetzi niyotan-tyaari omaperotatya otzimi pishintsinka pimatán-takawori pomishitowantzi.” ¹⁹Ikantzi Jesús: “Pipookiro iroka tajorentsi-panko, roo awijawitakyaa mawa kitejeri, aritaki nopiriinteero eejatzi.” ²⁰Ikanteeyini Judá-paeni: “Tema okaatzi 46 ojarentsi rantawaeteetaki rowetsikan-teeta-kawori iroka tajorentsi-panko, ¿arima pitzinahaero eeroka okaate mawa kitejeri?” ²¹Iroka “tajorentsi-panko” ikenkithata-kotakiri Jesús, roo ikantakowita iwatha rirori. ²²Ikanta rañahaera paerani Jesús, ikenkishiryaa-neero riyotaani-paeni ikenkithata-kotzi-takari. Rootaki ikematha-perotan-tanakawori Jankina-rentsi, eejatzi okaatzi ikantayitakiri Jesús.

Maawoeni riyoshiretziri Jesús

²³Tema eeniro ijeeki Jesús Aapatziyaweniki roemoshirenkae-tziro Anonkoryaantsi, osheki kemijanta-nakiriri íñaayitakiri itajonka-wentantaki.^m ²⁴Roo kanteencha Jesús, tee rawentaa-yitari irika atziri-paeni, tema riyoshiretziri maawoeni. ²⁵Tema tekatsi kamantawityaarini Jesús jempe ikanta-shireyitziri atziri, tema riyoyitziri rirori ishireki.

Jesús eejatzi Nicodemo

3 ¹Eenitatsi Inashitantaniri iita Nicodemo, riiperori Judá-paeni irika. ²Ikanta riyataki tsireniki Nicodemo íñeeri Jesús. Ikantapaakiri:

^{k 2.14,15} ipira-paeni = buey, owisha (oveja) ^{l 2.14} Ikaatzi pokayita-tsiri Aapatziyaweniki, ramayitzi iyorikite ipoñaakaa-yitari inampiiteki rirori. Roo okowantari riyomparityaari iyorikite Aapatziyaweniki, okantyyaa ramanantan-tyaari tsimeri-paeni ipomete-niriri Tajorentsi ^{m 2.23} Waerontsi

“¡Yotaana! Niyoteeyini naaka riitaki Tajorentsi otyaantakimiri piyotaa-yitena, tema tekatsi materoni okaatzi poñaahan-takiri eeroka eerorika itsipa-shiretari Tajorentsi.”ⁿ ³Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “Pikemi nokantemi. Itzimi-rika kaari apiiteeroni itzimae, eero iñeero ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Omaperotatya.” ⁴Ikantzi Nicodemo: “¿Kantachama rapiiteero itzimae atziri antyashipariteen-tsiri? ¿Arima omateeya ikyahae omotziki riniro rapiitan-teeyaawori itzimae?” ⁵Ikantzi Jesús: “Itzimi-rika kaari kimitakaan-teroni itziman-teeyaawomi nijaa, kaarira otzishiretaka-yiteeri Ishire tajorentsi, eero iñeero ipinkathari-wentantee Tajorentsi.”^o ⁶Ikaatzi rowakaantziri atziri, atzirira irika. Riima ikaatzi kimitakaan-tanaawori itziman-teeyaawomi Ishire tajorentsi, tajorentsi-shire-tanee. ⁷Eero pipampoyaa-wentziro okaatzi nokantakimiri: ‘Okowa-perotatyaa papiiteero pitzima-yitee.’ ⁸Oshiyatyaawo tampyaa otajonka-piintzi jempe okoyiro. Pikemawitawo opoematzi, teemaeta piyotzi jempe-rika okinapaaki, jempe-rika iyaatziro. Ari ikimitari eejatzi ikaatzi itzimashiretaka-yiteeri Ishire tajorentsi.” ⁹Ari rapiita-nakiro Nicodemo rojampitziri, ikantziri: “¿Jempema okanta-kotaka iroka?” ¹⁰Ikantzi Jesús: “Eeroka yotaayitziriri Israel-paeni, ¿tema piyotzi jempe okanta-kota iroka? ¹¹Nokenkithatee-yatzii-mironi okaatzi niyotako-yitziri. Nokenkithatee-yatzii-mironi okaatzi noñaayita-piintziri nokiki, teemaeta pikemijantee-yanitzi okaatzi nokanta-yitzimiri. Oaperotatya. ¹²Tee pikemijantena nokenkithata-kotzimiro jaawiki-jato, rootaki maperota-chani eero pikemijantana aririka nokenkithata-kotemiro inkite-jato. ¹³Tekatsira apaani jatatsini inkiteki, apatziro ikantakaawo poñeenchari inkiteki. Riitaki akenkithata-kotziri, Itomi Atziri. ¹⁴Paerani rowatzika-kotakiri maanki awaejatzitenei Moisés janta ochempi-mashiki, ari ikimiteteeri eejatzi Itomi Atziri, otzimatyee rowatzika-koeteri rirori, ¹⁵rañaantee-yaari ikaate kemijanteerini”.

Retakotari Tajorentsi maawoeni jaawiki-jatzi

¹⁶“Tema retako-perotani royiri Tajorentsi jaawiki-jatzi, ishinetakiri rapintzite Itomi ikamawenteeri, rootaki eero ikaamanitanta ikaate kemijanteerini, ashi rowaero rañaayitee. ¹⁷Tema Tajorentsi tee rotyaantziri Itomi jaka kepatsiki riyakowenteeri jaawiki-jatzi, tema ikowatzii rowawijaa-koyiteeri. ¹⁸Ikaate kemijanteerini Itomi Tajorentsi, eero riyakowentee-tziri. Riima kaari kemijanteerini, tema ari

ⁿ 3.2 Yotaana^r = Rabí ^o 3.5 Okaatzi kenkithata-kota-chari jaka “kimitakaan-teroni itziman-teeyaawomi nijaa,” eenitatsi oshiyakaa-wenta-yitachari: (1) Eenitatsi kantatsiri riitaki kenkithata-kotacha ikaatzi omitsiryanaa-chari roshiya-kaanteero ikewatyeeeromi ikaaripero-yitaki. (2) Eenitatsi kantatsiri rootaki kenkithata-kotacha itzimaari eenchaaniki. (3) Eenitatsi kantayita-tsiri riitaki kenkithata-kotacha Ishire tajorentsi, tema añaapiintakiri Ishire tajorentsi roshiya-kaawentee-tziri nijaa.

riyakowentee-takiri, okantakaan-tziro tee ikemijanteeri rapintzite Itomi Tajorentsi.^p 19Maawoeni kaari kemijanta-tsini, aritaki riyakowentee-takiri, tema ranta-piintakiro kaari-perori. Tema ipokawita-paenta paerani kepatsiki iiteetziri ‘Koñeetyaatsiri,’ roo ikowa-perotee-tanaki tsireniri, imaninta-wakiri ‘Koñeetyaatsiri,’ 20maawoeni antayitzirori kaari-perori ikijaneenta-tziiri iiteetziri ‘Koñeetyaatsiri.’ Ikoementa-waeta eero riyotakoe-tantari rantayitziro kaari-perori. 21Riima antapiinta-neerori kyaari-perori, rawentaa-perota-naari ‘Koñeetyaatsiri,’ rootaki iñahaetan-tyaari rantawae-tanaatziiniri Tajorentsi.”

Raapatziya-minthari iimenteetari

22Ikanta ikinanee Jesús iipatsiteki Judá-paeni itsipayita-naari riyotaani, ari itsipatakari romitsiryaatantzi. 23Imatzitakawo Juan romitsiryaatantzi rirori Apinyaateki, jempe okaakitapae Aapatziyaarini, tema janta ari otzima-perotziri nijaa. Ikaatzi jatayiteen-tsiri janta, romitsiryaayitawakiri. 24Tema tekira raakaan-teeteriita Juan romonkyahaeteri.

25Ikanta riyotaani-paeni Juan iñaana-minthatakiri Judá-paeni jempe okanta-kota ikitewa-thatan-teeyaari rantayitziro ipinkae-tziri.

26Ari riyatee-yakini ijeekira Juan, ikantapaakiri: “Yotaantanari, irinta tspatzimiri intatsikiro eni Pareenkaarini, pikenkithata-kotakinari, romitsiryaatan-tatzii rirori, osheki atziri pokashitakiriri.”^q

27Ari rakanaki Juan, ikantzi: “Jempe ikanta piñaakiri irika, teera opoñaashi-waeta, riitaki Tajorentsi riiperota-kaakiriri. 28Tema eeroka-paeni kemakinari nokantaki paerani: ‘Tee naaka Jeepatzii-toetani, apatziro rotyaantee-takina neewata-paakiri nokenkithata-kotakiri.’

29Jame noshiya-kaanta-wakiro aawakaa-chari, riitaki aapiintziro tsinani iiminteetari. Riima itsipa-minthatani, eero ikosheka-waeta rirori, apatziro ikimo-shiretanaki ikemakiri-rika iñaawaetanaki iiminenti. Ari nokantari naaka, tee niriipero-waetzi, roo kanteencha antawo nokimo-shiretanaki. 30Tema eekiro riyaatatye ririiperote irika, rooma naaka ari nopeyakoetyaanakya.”

Poñeenchari jenoki

31“Irika poñeenchari jenoki rawijiri maawoeni. Riima nampitawori kepatsiki, jaawiki-jatzira irika, ikenkithata-shita-piintawo jaawiki-jato. Riima poñeenchari inkiteki rawijiri maawoeni, 32ikenkithata-kotziro okaatzi iñiiri, okaatzi ikemiri. Roo kanteencha eero ikemijantee-tziro okaatzi ikenkithata-kotziri. 33Roo kanteencha ikaate kemijanta-neerini irika, aritaki imatanakya rirori ikenkithata-kota-nakiri Tajorentsi

kyaariperori. ³⁴Irika rotyaantakiri Tajorentsi, iñaani Tajorentsi ikenkithata-kote. Tema Tajorentsi ithonkiro ijeeka-shireta-kaantantawo Itajorenka. ³⁵Irika Ashiteeri retakotari Itomi, ipinkatha-ritakaakiri maawoeni tzimayita-tsiri.

³⁶Itzimi-rika kemijanta-neerini Itomi, aritaki rañahae. Riima kaari kemijanteerini Itomi, eero rañahae rirori, apatziro ratsipetee-yaawo rowajankitahaeri Tajorentsi.”

Jesús eejatzi Oshitekii-toni-jato

4 ¹Okanta paata riyotaki Jesús ikemaeyakini Inashitantaniri-paeni, ikanteetzi: “Tzimaki osheki riyotaani Jesús, romitsiryataki osheki atziri, rawijanakiri Juan.” ²(Kaarira Jesús omitsiryaa-tantatsini, tema riyotaani-paeni omitsiryataan-tatsiri.) ³Rootaki ipiyantaari Jesús Tepoweniki ijeekawitaka iipatsiteki Judá-paeni. ⁴Otzimatyee ikinaneero Oshitekii-toniki jempe eenta-thakitzi. ⁵Roojatzi rareetan-takari nampitsiki iiteetziri Shempachaari. Roo tsipa-nampitawori iipatsite Jacob, ipaneeriri itomi José ikamaera rirori Jacob. ⁶Ari otzimiri janta nijaa ikeekana-takotziri paerani Jacob. Tema ayimatakiri imakoni Jesús ranashitakaha, ijeeki-mota-paakiro nijaa. Tema tampatzikataki ooryaa.⁷

⁷Ari opokakiri Oshitekii-toni-jato okayi nijaa. Ikantawakiro Jesús: “Pipina nijaa nirawaki.” ⁸Riyaatee-yatziini riyotaani nampitsiki ramanante owanawontsi. ⁹Ari akanakiri tsinani okantanakiri: “¿Jempe pikinakaeroka? Judá-paeni pineeyini eeroka, pomapokina pikowa-kotana nopimi nijaa, naaka Oshitekii-toni-jato.” Tema maawoeni Judá-paeni tee raapatziyaari kameetha Oshitekii-toni-jatzi. ¹⁰Ari rakanakiro Jesús, ikantziro: “Arimi piyote oeta ipantziri Tajorentsi, ari piyoterimi kowakota-kimiri nijaa, eeroka kowakoterinimi rirori. Aritaki ipakimiromi rirori nija añaakaan-tatsiri.” ¹¹Okantanaki tsinani: “Pinkathari, tekatsira payi pikitan-tyaari nijaa, inthomoeki ojeeki, ¿jempe payika pipinari nija añaakaan-tatsiri? ¹²¿Pawijirima eeroka awaejatzitene Jacob, paneerori iroka nija, imiritakiri paerani rirori, itomi-paeni, eejatzi ipira-paeni?” ¹³Ikantzi Jesús: “Maawoeni miritzirori iroka nija, eero opeyaa imiri. ¹⁴Riima ikaate miriteeroni nija nopantziri naaka, eero iñeero imiritee. Tema iroka nija nopaeriri naaka okimitee-yaawo nijaateni oshiyaa-shiretan-teeyaarimi, ashi rowaero rañaayitee.” ¹⁵Okantzi tsinani: “Pinkathari, pipinawo naaka iroka nija, eero nomiritantaa, eero nopiya-piya-waetanta nokayi nija.”

¹⁶Ikantziro Jesús: “Piyaate pikaemiri piimi, pipiyeera eejatzi jaka.” ¹⁷Okantzi tsinani: “Tekatsi noemi.” Ikantziro Jesús: “Kameetha pikantaki, tee itzimi piimi. ¹⁸Tema paerani tzimawitacha ikaatzi 5 piimi. Riima

r 4.6 tampatzika ooryaa = ooryaa 6. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.)

pitsipatari nimaeka, kaari piimi. omaperotatya pikantakiri.”¹⁹ Ari okantanaki tsinani: “Pinkatharí, kimitaka eeroka Kamantan-taniri.²⁰ Paerani nowaejatzite-paeni Oshitekii-toni-jatzi ipinkathata-piintakiri rirori Tajorentsi jaka ochempiki. Rooma eeroka Judá-paeni pikanteeyini janta Aapatziyaweniki apinkathata-piinteeri.”²¹ Ikantanakiro Jesús: “¡Pikemi tsinani! Rooteentsi pipinkatha-yiteeri eerokapaeni Ashiteeri, tee okowa-perota pipoki jaka ochempiki, tee okowa-perota eejatzi piyaate Aapatziyaweniki.²² Omaperotatya, tee piyotee-yawitani eeroka iita pipinkathata-piintziri. Rooma naaka-paeni Judá-paeni niyotziri nopinkathatziri. Tema apaani isheninka Judá-paeni owawijaa-kotan-tatsini.²³ Tema rootzi-mateentsi piñahaero. Nimaeka imateero ipinkatha-shireteeri Ashiteeri ikaatzira pinkathaperoteeriri. Tema riitaki ikowaeri rirori Ashiteeri ipinkatha-yiteeri.²⁴ Tema irika Tajorentsi riitaki eejatzi Ishire tajorentsi, kaari koñaata-tsinani. Ikaate pinkatha-yiteerini, otzimatyee ipinkatha-shire-pero-teeri, tee okowa-perota rantayiteero koñaayita-tsiri.”²⁵ Okantzi tsinani: “Niyotzi naaka ari ipokaki Jeepatzii-toetani, (iiteetziri Cristo.) Aririka rareetakya, riitaki kamanta-paakeroni maawoeni jempe okanta-kota iroka-paeni.”²⁶ Ikantzi Jesús: “Naakataki, kenkitha-waeta-kaakimiri.”

²⁷Ari rareetee-yapaani riyotaani. Ipampoyeeya-paakirini iñaapaakirira ikenkitha-waeta-kaero tsinani. Roo kanteencha, tekatsi apaani ojampita-paakirini, ikanteri: “¿Oeta ojampitzimiri tsinani? ¿Oeta pikenkitha-waeta-kaerori?”²⁸ Ookanakiro tsinani ochomoni, jataki nampitsiki, okantapaakiri osheninka-paeni: ²⁹“Pipokaeyini, piñeeri atziri yotakirori maawoeni nantayitakiri paerani. ¿Kaarima Jeepatzii-toetani?”³⁰ Ari ikowae-yanakini atziri-paeni jeekatsiri nampitsiki, pokaeya-nakini ijeekakira Jesús.

³¹Ari ikanteeyirini riyotaani, ikantziri: “¡Yotaanarí, poyaa!”³² Ikantzi Jesús: “Eenitatsi oeta nowari naaka, tee piñeeyironi eeroka.”³³ Ari rojampita-wakaanaka riyotaani: “¿Eenitatsima iita amakiniriri rowanawo?”³⁴ Ikantzi Jesús: “Rootaki nokimita-kaantari naaka nowanawo nanteniri ikoyiri otyaanta-kinari. Otzimatyee amonkaateeniri ikoyiri anteeniri rirori.³⁵ Iroka pikanta-piinteeyini eeroka: ‘Yotapaaka 4 kashiri ojampatan-tyaari pankirentsi.’ Roo kanteencha, pikemi nokantzimi. Pamini pankirentsi-mashiki, aritaki mataka jampayitaki owiitan-tyaawori.³⁶ Ikaate owiiteeroni ipineeteeri. Tema rowiiteero okithoki pankirentsi oshiyakaa-wentziriri añaayita-tsinani. Rootaki ithaamentan-teeyaari pankita-kirori itsipatee-yaari owiikiteerori.³⁷ Tema omaperotatya roshiya-kaawentee-takiri, ikanteetzi: ‘Tzimatsi apaani pankita-kirori, eenitatsi itsipa owiiteeroni.’³⁸ Tema notyaanta-yitakimi

^s 4.25 Jeepatzii-toetani = Mesías ^t 4.31 Yotaanarí = Rabí

eerokapaeni powiiyteero kaari pipomeentsi-wenta pantawae-wentero. Tema tzimatsi itsipa pomeentsi-wenta-kawori rantawae-wentakiro. Eerokapaeni nintahaeyaawori rantawaetani.”

³⁹Tema osheki Oshitekii-toni-jatzi, ashitawori inampi janta ikemijanta-nakiri Jesús okamanta-paakiri tsinani, okantzi: “Riyotakiro okaatzi nantayitakiri paerani.” ⁴⁰Ikanta rareetee-yapaakani Oshitekii-toni-jatzi ijeekakira Jesús, ikanteeyapaakirini ijeeki-mota-nakiri inampiki. Roojatzi ijeekan-tanakari Jesús, okaatzi apite kitejeri ijeekanaki. ⁴¹Eekiro ishenita-nakitzi itsipa kemijanta-neentsiri, tema riitaki kema-kiriri okaatzi ikantayitzi Jesús. ⁴²Ari ikantee-tanakiro tsinani: “Kemijanta-yitaana naaka, teera apatziro nokemijanteeri pikaman-tapaakina eeroka, tema naaka kemaperotakiriri okaatzi ikantayitzi. Niyotee-yakirini riitaki matzirori rowawijaa-koteeri atziri-paeni, riitaki Jeepatzii-toetani.”

Rowawijaakoteeri Jesús itomi apaani jewari

⁴³Ikanta omonkaataka apite kitejeri ijeekapaaki Jesús Oshitekii-toniki, awijanaki riyaatero Tepoweniki. ⁴⁴Tema riitaki Jesús kanteentsiri: “Apaani Kamantan-taniri tee ipinkathatee-tziri inampi-peroriki.” ⁴⁵Ikanta rareeta Tepoweniki, osheki raakameethatee-tawaeri janta, tema ari ikaataki riyaatee-yakini Aapatziyaweni roemoshirenkiro Anonkoryaantsi, iñaakiro maawoeni rantayitakiri Jesús janta.

⁴⁶Ari rareetaari Jesús janta Menkoshiniki jeekatsiri Tepoweniki, jempe ipeyakirowanki nijaa okimita-nakawo imiriteetziri. Eenitatsi janta riiperori jewari, mantsiyateen-tsiri itomi janta nampitsiki Capernaum.”

⁴⁷Ikanta irika jewari ikema-kotakiri Jesús ari rareeta Tepoweniki ipoñaakawo iipatsiteki Judá-paeni, riyaata-shita-nakiri iñeeri. Ikanta-paakiri, riyaate ipankoki rowawijateeniri itomi, rooteentsi ikami.

⁴⁸Ari ikantanaki Jesús: “¿Iitaka kaari pikemijanantana eerokapaeni? Pikowa-perotzi noñaayimiro kaari piña-piintzi, pikowa-jaantzi notajonka-wentante.” ⁴⁹Roo kanteencha ikantanakiri jewari: “Pinkathari, jameeta nimaeka, tekira ikamana-kiita notyomi.” ⁵⁰Ipoña ikantzi Jesús: “Pipiye ipankoki. Etsiyata-kotee pitomi.” Ikemijantanakitzi atziri okaatzi ikantakiriri Jesús, piyanaka. ⁵¹Ipiya-mintheeta ipankoki, itonkiyotakari romperatani-paeni, ikantawaeri: “¡Etsiyata-kotee pitomi!”

⁵²Rojampita-nakiri jempe riweyaaka ooryaa raryajeenitantanaari itomi, ikanteeyini romperatani: “Chapinki, iteinkanaki ooryaa, aritaki awijanakiri ijaawamereki-waetzi.” ⁵³Ari ikenkishiryaa-nakiro ashitariri aritaki roweyaakari ooryaa chapinki ikantakiri Jesús: “Etsiyata-kotee pitomi.” Rootaki ikemijanan-tanakari rirori, ari ikimitanakari eejatzi

^u 4.46 imiriteetziri = vino ^v 4.52 iteinkanaki ooryaa = ooryaa 7. (Ari okanta riyoteetziri ooryaa paerani.)

maawoeni isheninka-paeni rirori ikemijanta-nakiri Jesús. ⁵⁴Rootaki apiteteen-tsiri roñaahan-tziro Jesús itajonka-wentantzi rareetaa Tepoweniki ipoñahaawo iipatsiteki Judá-paeni.

Kijopookiri Shimapankoni-jatzi

5 ¹Okanta paata, roemoshirenkae-yaani Judá-paeni Aapatziyaweniki. Ari riyaatzi-takari eejatzi Jesús.

²Ari ojeekiri Aapatziyaweniki owaankanatee-tziro nijaa ikantee-tziro “Neshironka-pankoni.” Eenitatsi okaatzi 5 opanko-sheta-paeni. Roo otsipa-nampitari ashitakowontsi iiteetziri “Owisha.”^w ³Ari ipiyotari osheki mantsiyari, mawityaakiri, kijopookiri, ethori-waeta-tsiri. Tema omaryaa-yitaka kepatsiki royaawentawo oshewaatyaa nijaa. ⁴Ikanteetzi inatziira ipoki ronampiripaeni tajorentsi ishewaata-kaero nijaa, itzimirika etanakyaaawoni ipiinkaatan-tyaawo nijaa oshewaataha, aritaki retsiyata-kotee imantsiya-waetzira.^x ⁵Eenitatsi janta apaani mantsiyari okaatzi 38 ojarentsi imantsiya-waetaki. ⁶Ikanta iñaapaakiri Jesús romaryaa irika mantsiyari, riyotapaakiri osheki rojamanitakotaki imantsiya-waetaki, rojampita-paakiri, ikantziri: “¿Pikoyi petsiyata-kotee?” ⁷Ikantzi mantsiyari: “Tekatsi owiinkinani nijaaki aririka oshewaa-paetetyaa. Tema nokowawita-piinta nopiinkaatem, ranaakowaetanikina itsipa ipiinkaataki rirori.” ⁸Ikantzi Jesús: “Pipiriinte, paaneero pomaryaa-mento, piyaatee.” ⁹Apathakirotonaa retsiyata-kotanee irika atziri, raaneero romaryaa-mento, anashitanaa. Tema irooka kitejeri imakoryaan-teetari, ¹⁰ikantakiri Judá-paeni irika atziri etsiyata-kotaa-tsiri: “Kitejeri irooka imakoryaan-teetari nimaeka, tee oshinetaantsitzi paaneero pomaryaa-mento.” ¹¹Ikantzi etsiyata-kotaa-tsiri: “Tema ikantatyaana etsiyata-kota-kahaanari: ‘Paaneero pomaryaa-mento, piyaatee.’” ¹²Ari rojampita-nakiri Judá-paeni, ikantziri: “¿Itzimika kantakimiri: ‘Paaneero pomaryaa-mento, piyaatee?’” ¹³Roo kanteencha irika etsiyatakotaa-tsiri, tee riyotzi jempe itzimi etsiyata-kota-kahaeriri, tee iñaawaeri jempe ikinanaki Jesús, tema osheki atziri piyoteen-chari janta. ¹⁴Okanta janta tajorentsi-pankoki iñaahaeri Jesús retsiyata-kota-kahaeri, ikantziri: “Tema etsiyata-koteemi nimaeka, eero papiiteero panteero kaari-perori, omaperotzimi-kari kowaenka-perota-tsiri.” ¹⁵Ari riyaaanaki etsiyata-kotaa-tsiri, ikamantakiri Judá-paeni riitaki Jesús etsiyata-kota-kahaeriri. ¹⁶Rootaki retanta-nakawori ikijaneentziri Jesús, okantakaan-tziro retsiyata-kota-kaantaki kitejeri imakoryaan-teetari. ¹⁷Roo kanteencha ikantzi Jesús: “ashi royiro rantawaetzi Ashitanari, ari nokimitzita naaka nantawaetzi.” ¹⁸Rootaki ikowa-perotantari Judá-

^w 5.2 Neshironka-pankoni = ikantee-tziro iñaaniki Heber-paeni Betesda; Owisha = Oveja

^x 5.4 Otsipayita ñaantsi-paeni

paeni rowamayiri Jesús, tema tee apatziro rantawaetantawo kitejeri imakoryaan-teetari, tema roshiya-kotakari Tajorentsi, ikantaki Jesús: “Riitaki Tajorentsi ashitanari.”

Ishintsinka Itomi Tajorentsi

¹⁹Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Irika Itomi Tajorentsi, tee rantziro ikowashi-yitari rirori. Apatziro rantziro okaatzi iñaakotziriri Ashitariri. Tema okaatzi rantziri Ashitariri, roojatzi rantziri Itomi. Omaperotatya. ²⁰Tema retakotari Ashitariri irika Itomi, roñaayiri maawoeni rantayitziri rirori. Eekiro roñaaha-tyeeri oeta-rika antawoyita-tsiri, tema ari pipampoyaawenteero eerokapaeni. ²¹Ikimitaha Ashitariri rowiriinta-yitziri kaminkari, rañaakayiteeri, aritaki ikimi-tzitari Itomi rirori, rañaakaa-yiteeri ikoyiri. ²²Tee riyakatantzi Ashitanari, riitaki ikowakaaki Itomi riyakowentantee, ²³rootaki ipinkathatan-teetyariri rirori Itomi, ikimitee-tziri Ashitariri. Itzimi kaari pinkathaterini Itomi, tee ipinkathatizitari Ashitariri, otyaanta-kiriri jaka.

²⁴Ikaate kemaeroni nokanta-yitakiri, aririka rawentaa-neeyaari otyaanta-kinari, aritaki raña-shire-yitee. Ero rowajankitee-tziri, aritaki okaatapaaki ikaamanita-waetzi, ashi rowaero rañaahae. Omaperotatya. ²⁵Tema rooteentsi omonkaateeyaa, nimaekataki ikemayiteero kamashireri-paeni iñaani Itomi Tajorentsi. Tema ikaatzi kemaeroni, aritaki raña-shire-yitee. Omaperotatya. ²⁶Ikimitari Ashitariri rañaakaantzi, aritaki ikantzi-taari Itomi rañaakaantee rirori, ²⁷ipakiri ishintsinka riyakowentantee, tema riitaki Itomi Atziri. ²⁸Eero pipampoyaa-shitawo nokantakiri. Rooteentsi omateeyaa ikemantee-yaawori kaminkari-paeni iñaani, ²⁹ari ipiriinta-yitanaki jempe ikitayitaka. Ikaatzi antapiinta-kirori kameethari, ari raña-yitee. Riima antapiinta-kirori kaari-perori, ari rañaawitaneeyaa roo kanteencha ari rowajankitahae-teeri.”

Ñaayita-kiriri Jeepatzii-toetani

³⁰“Tee nanta-shitawo nokowa-shitari naaka, riitakira Ashitanari kowatsiri niyakowentayiteemi. Okaatzi niyakowentan-tziri naaka rootaki tampatzikatatsiri, tema tee nantashi-waetawo nokowa-shitari naaka, rootaki ikoyiri Ashitanari otyaanta-kinari. ³¹Naakami kenkithata-kota-chanimi apaniroeni, eero okameethatzimi nokenkithata-kowaetari. ³²Roo kanteencha eenitatsi itsipa kenkithata-kotanari, tema niyotzi naaka maperori okaatzi ikenkithata-kotanari rirori. ³³Tema omaperotatya ikantakiri paerani Juan potyaantakiri ojampita-kiterini. Tema okaatzi ikenkithata-kota-wakinari rirori omaperotatya. ³⁴Roo kanteencha tee nokowawaetzi naaka atziri kenkithata-kotenani, ikante: “Kameethari irika.” Noshiretan-tawori ikenkithata-kota-kinari paerani Juan, rootaki

pikemijanan-teeyariri eeroka Tajorentsi, pawijakoteeta. ³⁵Tema okaatzi ikamantan-takiri paerani Juan okimita-paentari ootamentotsi koñeetyaatsiri. Rootaki pikowawita-paentari eerokapaeni pinintaa-wakyaawomi koñeetyaatsiri. ³⁶Roo kanteencha eenitatsi awijirini Juan ikenkithatakotana. Okaatzi nantziri naaka, rootaki ikantanari Ashitanari, rootaki maperotzirori oñaahan-tzirori riitaki Ashitanari otyaanta-kinari. ³⁷Riitaki Ashitanari otyaanta-kinari. Riijatzi kamantan-teentsiri ikemijanan-teenari naaka. Teemaeta pikemiro eerokapaeni iñaawaetziri. Tema tee piñaawoota-nitziri. ³⁸Tee pikemijantziro eerokapaeni iñaani, okantakaan-tziro tee pikemijantana naaka, tema naaka rotyaantani. ³⁹Pamatsinkawentakawo piñaanatziro Iñaani Tajorentsi, poshiya-kaatzi ari pinkañaane-yitee. Tema naakawitaka okenkithata-kotziri Iñaani Tajorentsi, ⁴⁰teemaeta pikowaeyini eeroka pawentahaena ashi powanteeyaawori pañaayitee. ⁴¹Tee nokowa-shityaawo naaka ithaamenta-waetena atziripaeni. ⁴²Tema niyoyitzimi naaka jempe pikanteeyani eerokapaeni, tee pikowaeri Tajorentsi. ⁴³Naaka rotyaantaki Ashitanari nopoki, tee pikemijantena eerokapaeni. Roo kanteencha aririka ipoki itsipa rantayita-paakiro ikowa-shitari rirori, aritaki paakameethateeyawakirini.^y ⁴⁴¿Jempema pikantyaaka pikemijanteeyini, osheki piñaama-waetawo ikimo-shireta-kaawaetemi atziri ikantakaapero-wentzimi? Eero pikowawaeta-shita ikimo-shire-wenteemi Tajorentsi. ⁴⁵Eero pikenkishiryaa-waeta-shita naaka iyakowenteemini Ashitanariki. Tema riitaki Moisés iyakowenta-yiteemini eerokapaeni, tema riitaki pawentaa-piintakari. ⁴⁶Riimi pikemijantakimi Moisés, ari pikemijantakinami naaka, tema naaka rojankinata-kotaki paerani Moisés. ⁴⁷Teera pikemijanta-tziiri Moisés rojankinata-kowitakina, ¿jempema pikantyaaka pikemijantero okaate nokanta-yitemiri naaka?”

Rowakaari Jesús 5000 atziri

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

6 ¹Ikanta imontyaanaka Jesús intatsikiro inkaari jeekatsiri Tepoweniki, roojatzi iiteetziri Tiberias. ²Osheki atziri oyaatakiriri, tema iñaakiri okaatzi rantayi-takiri, retsiyatakota-kaayitee osheki mantsiyari-paeni. ³Roojatzi itonkaan-tanakari Jesús ochempiki. Ari ijeekapaaki itsipayi-takari riyotaani-paeni. ⁴Tema areetzi-mataa kitejeri Anonkoryaantsi, roemoshirenkanta-piintari Judá-paeni. ⁵Ikanta raminaki Jesús, iñaatziiri osheki atziri oyaatakiriri, ikantanakiri Felipe: “¿Jempema amananteka owanawontsi owakaeyariri maawoeni irikapaeni atziri?” ⁶Tema riyotaki rirori Jesús oetarika ranteri. Roo kanteencha rojampitashitari Felipe ikemant-yaariri oetarika ikanteri. ⁷Ari rakanaki Felipe,

ikantzi: “Tema otzimatyee antawaete ikaate 6 kashiri aantyaari osheki koriki amanantan-tyaari owanawontsi, rowamatsi-tyaari eepichokiini atziri-paeni.”^z ⁸Akanaki itsipa riyotaani Jesús, riitaki Andrés rirentzi Simón Pedro, ikantzi: ⁹“Irika apaani eentsi amaentsiri 5 ratanteetari, apite shima. ¿Arima imonkaatakyaari osheki atziri?”^a ¹⁰Ari ikantzi Jesús: “Pikanteri ijeekaeveni.” Ari ojeeki janta katawoshi-mashi, ari ijeekae-yanakini. Tema apatziro riyotee-takiri shirampari-paeni ikaateeyini 5000. ¹¹Ikanta raakotakiro Jesús ratanteetari, ikaatakiro ramanakari Tajorentsi, ipayitakiri ikaatzi jeekayi-teentsiri. Ari ikimitakiri shima, ipakiri ikaatzi piyootenchari royaa. ¹²Ikanta ikemaeyakani maawoeni atziri, ikanteeri Jesús riyotaani: “Paayiteero opetoki okaatzi tzmahaan-tapaen-tsiri, eero apaawae-tanta.” ¹³Ari rowiyyi-teero riyotaani-paeni, riyeeekitee okaatzi 12 kantziri tzmahaan-tapaen-tsiri kaawita-chari 5 ratanteetari. ¹⁴Ikanta iñaakiro atziri-paeni itajonka-wentakiro Jesús owanawontsi, ikantee-yanakini: “Riitaki irika akemakotziri Kamantan-taniri pokatsini jaka kepatsiki. Omaperotatya.”

¹⁵Roo kanteencha riyotaki Jesús ipokaeya-tyeeni atziripaeni raapaenter, iwinkathari-tetyaari. Rootaki ipiyanta-naari tonkaariki ijeekawaetzi apaniroeni.

Ranashi-tantawo Jesús inkaari

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶Ikanta otsireniityaanaki, oerinkae-yaani inkaariki riyotaani Jesús, ¹⁷oteteeya-paakani pitotsiki, montyaa-kotanaka intatsikirona inkaari riyateero nampitsiki Capernaum. Tema tsireni-tanaki, tekira rareetaawo rirori Jesús jempe ijeekae-yakini riyotaani-paeni. ¹⁸Antawo okantaka otamakaatzi inkaari, tema oshintsitatzi otampyaa-tzii. ¹⁹Tema janthataki imontyaa-koteeyani riyotaani inkaariki, iñaatziiri ipokae Jesús ranashi-tantaawo inkaari. Antawo ithaawae-yanakini riyotaani.^b ²⁰Roo kanteencha ikantapaeri Jesús irika-paeni riyotaani: “¡Naakataki, eero pithaawan-tashitana!” ²¹Tema kimoshireteeyaneeni rotetawaeri pitotsiki, tekira ojamanitanakiita aatakotee-yapaakini jempe roshiretawo raretyaa.

Osheki atziri amina-mina-teeriri Jesús

²²Okanta okiteejeta-manee, riyotaki atziri-paeni jeekae-tsiri intatsikiro apinto iroka pitotsi imontyaan-tanaari riyotaani-paeni Jesús, tema apaniroeni imontyaa-kotanaka riyotaani-paeni, tee riyaatzi rirori Jesús. ²³Roo kanteencha, ramaeta-paaki otsipa pitotsi poñaayi-

^z 6.7 osheki koriki = 200 denario ^a 6.9,13 ratanteetari = pan rowetsikae-tziri cebada

^b 6.19 janthataki imontyaa-koteeyani = 5–6 kilómetro = 25 terika 30 estadio

teenchari nampitsiki Tiberias, aatakoeya-paakini jempe ramanakotakawo Awinkatharite atanteetari rowaeya-karini. ²⁴Ikanta iñaakiro atziri-paeni tee ijeeeki Jesús eejatzi riyotaani-paeni, oteteeya-nakani pitotsiki, jateeyakini nampitsiki Capernaum, ramina-mina-teeri Jesús.

Iiteetziri Jesús “owanawontsi añaakaan-tatsiri”

²⁵Ikanta rareetee-yakani intatsikirona inkaari iñaapaeri Jesús, rojampi-tapaeri, ikantziri: “Yotaanari. ¿Jempema okaatzika pareetaka eeroka jaka?”^c ²⁶Ikantzi Jesús: “Tee roo pikowa-kowataa-tantanari pikematha-teero notajonka-wentakiro owanawontsi. Tema roo pikowakowa-tantaanari pikemaneentee-yakani chapinki powaeyakani. Omaperotatya. ²⁷Eero pantawenta-shitawo owanawontsi thonkani-tachari, tema otzimatyee pantawenteero owanawontsi kaari thonkachani añaakaemini. Rootaki owanawontsi ipantziri Itomi Atziri, tema riitaki roñaahan-takiri Tajorentsi, Ashitariri, eenitatsiri itajorenka.” ²⁸Ari rojampi-teeta-nakiri, ikantee-tziri: “¿Jempema nokantyaaka nantant-yaawori okaatzi ikoyiri Tajorentsi nanteniri?” ²⁹Ikantzi Jesús: “Iroka ikoyiri Tajorentsi panteeri, otzimatyee pikemijanteeri irika rotyaantakiri.” ³⁰Eekiro rojampi-teeta-tziiri, ikantee-tziri: “¿Iitama pitajonka-wentanteri eeroka nokemijan-tanteemiri? ¿Oetaka pantayitzi? ³¹Tema paerani rowayitakawo awaejatziteni iiteetziri ‘iitama’ janta ochempi-mashiki, iroka ikanteetzi rojankina-takoe-tziro:

Tajorentsi pakiri royaawo owanawontsi paryahaen-tsiri inkiteki.”^d 6.31-58

³²Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Okaatzi owanawontsi poñeenchari paerani inkiteki, kaarira awaejatziteni Moisés panteroni. Roo kanteencha riitaki panteeroni Ashitanari rooperori owanawontsi. Omaperortatya. ³³Tema okaatzi owanawontsi ipantziri Tajorentsi, riitaki irika poñeenchari inkiteki, riitaki añaakaa-yiteerini maawoeni jaawiki-jatzi.” ³⁴Ari ikantee-tanakiri: “Pinkathari, rootaki nokoyiri pipapiintenawo iroka owanawontsi.”

³⁵Ikantzi Jesús: “Naakataki owanawontsi añaakaan-taniri. Ikaate tsipa-shire-teenani naaka, eero itasheyawaetee. Ikaate kemijanta-noonani naaka, eero imiriwaetee. ³⁶Tema nokantakimi, piñaawi-teeya-kinani eeroka, tee pikemijantana. ³⁷Ikaatzi ikowakiri Ashitanari itsipa-shire-tena aritaki imatakiro, eero nomaninta-wakiri naaka. ³⁸Tee roo nopokan-tyaari jaka nopoñaaka inkiteki nantayitero nokowashitari naaka, apatziro nanta-piintero ikoyiri Ashitanari otyaanta-kinari jaka. ³⁹Iroka ikoyiri Ashitanari otyaanta-kinari, eero nopeyahaan-tawaetzi apaani ikaatzi itsipa-shire-takaa-kinari, otzimatyee nowañaa-yiteeri paata

^c 6.25 Yotaanari = Rabí ^d 6.31,49 iitama = maná 6.31-58 owanawontsi = pan

oweyaantyaawoni kitejeri. ⁴⁰Iroka ikoyiri Ashitanari otyaanta-kinari jaka, ikaate yoteerini riitaki Itomi, ikemijanta-neeri, aritaki rañaakaa-yiteeri. Naaka owiriinteerini paata oweyaantyaawoni kitejeri.”

⁴¹Rootaki opoñaantari ikijima-waeta-nakiri Judá-paeni irika Jesús, ikemakiri ikantaki: “Naakataki owanawontsi poñeenchari inkiteki.” ⁴²Ari ikanta-wakahae-yanakani: “¿Kaarima irika Jesús, itomi José? Niyoteeyirini naaka ashitariri. ¿Oetaka ikantantari: ‘Nopoñaawo inkiteki?’”

⁴³Ikantzi Jesús: “Aritapaaki pikijima-waetakina. ⁴⁴Tekatsi tsipa-shire-tashi-tenani naaka eerorika ramashire-teeri Ashitanari otyaanta-kinari. Tema naaka owiriinteerini paata oweyaantyaawoni kitejeri. ⁴⁵Rootaki rojankina-takotakiri Kamantan-taniri-paeni, ikantaki:

Riita-ki Tajorentsi yotahaerini maawoeni.

Tema ikaatzi kemaerini Ashitanari, yoteerini rirori, aritaki itsipashire-teena naaka. ⁴⁶Tema tekatsi ñaawooterini Ashitanari, apatziro poñeenchari Tajorentsi, riitaki ñaawootziriri. ⁴⁷Ikaate kemijanteenani naaka, aritaki rañahae. Omaperotatya. ⁴⁸Naakataki owanawontsi añaakaan-taniri. ⁴⁹Rowawitakawo piwaejatziteni ikantee-tziri ‘Iitama’ janta ochempi-mashiki, roo kanteencha kamayitee rirori. ⁵⁰Riima irika oshiyakawori owanawontsi poñahaen-chari inkiteki, eero ikaamanitee ikaate owakyaarini. ⁵¹Naakataki kañaaniri owanawontsi poñeenchari inkiteki. Itzimi-rika owakyaawoni iroka owanawontsi, aritaki rañahae. Iroka owanawontsi nopantziri naaka, rootaki nowatha. Riitaki natsipe-wenta jaawiki-jatzi-paeni rañaantee-yaari rirori.”

⁵²Ari ikanta-wakahaeyani Judá-paeni: “¿Jempema ikinakaeroka irika rowakaan-teerori iwatha?” ⁵³Ikantzi Jesús: “Eerorika powawo iwatha Itomi Atziri, eerorika piriro rira, eero pañaayitee. Omaperotatya. ⁵⁴Itzimi-rika owakyaawoni nowatha, itzimi-rika irakironi nira, aritaki rañaayitee. Naakataki owiriinteerini iweyaantyaawoni kitejeri. ⁵⁵Tema owanawontsi-perori iroka nowatha, rooma nira rootaki imiri-peroetziri. ⁵⁶Itzimi-rika owakyaawoni nowatha, itzimi-rika irakironi nira, itsipa-shire-taana naaka, nomatzitari naaka notsipa-shire-taari rirori. ⁵⁷Tema irika Ashitanari otyaanta-kinari naaka kañaaniri rirori, riitaki añaakaanari naaka. Ari okantzitari eejatzzi, itzimi-rika kemijanteenani naaka, aritaki nañaakaa-yiteeri. ⁵⁸Nokenkitha-takota-tziro owanawontsi poñeenchari inkiteki. Iroka owanawontsi tee oshiyawo iiteetziri ‘Iitama’ rowayitakari paerani piwaejatziteni, rowayiwitakawo, kamayitee rirori. Riima ikaate owakyaarini irika oshiyawori owanawontsi, ashi rowaero rañahae.” ⁵⁹Rootaki riyotaantakiri Jesús jempe ipiyota-piinteeta janta nampitsiki Capernaum.

Ikenkitha-takoe-tziro añaantsi

⁶⁰Ikanta ikemaetakiro iroka yotaantsi, osheki ikaatzi kemijanta-kiriri Jesús, kantaneen-tsiri: “Osheki okompitataka okaatzi ikantayi-takiri

Jesús. ¿Litama kemijanta-matsi-terini?” ⁶¹Tema yotaki Jesús iñaawae-pooki-tatzii ikaatzi ikenkitha-takaakiri, rojampi-tanakiri: “¿Tema inimomitzii okaatzi nokaman-takimiri?” ⁶²¿Jempema pikanteka aririka piñeerimi irika Itomi Atziri roenokaeya jempe ipoñaaka paerani? ⁶³Okaatzi nokenkitha-takoyi-takimiri, rootaki kantako-tachari okaatzi añaashire-takaan-tatsiri, kaari awatha-perori nokenkitha-takotzi, tekatsi oetajaantyyaa awatha. Tema nokenkitha-takota-tziiro awentaa-shire-taantsi kaari koñaani-tatsi, añaakaan-tatsiri. ⁶⁴Roo kanteencha eeniyitatsi pikaatee-yakini eerokapaeni kaari kemijanta-tsini.” Tema riyotzi-takari Jesús ikaate kemijanteerini, eejatzi pithoka-shityaarini. ⁶⁵Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Rootaki nokantzi-tanta-kimiri: ‘Tekatsira apaani tsipa-shire-teenani naaka, eerorika ikowakaanari Ashitanari.’” ⁶⁶Aripaete iñeetakiro, osheki pakaa-nakirori ikemijantawitarira Jesús, tee itsipata-naari. ⁶⁷Ari rojampi-tanakiri Jesús kaatatsiri 12 riyotaani, ikantziri: “¿Pikoyima piyaayitee eeroka-paeni?” ⁶⁸Ari rakanaki Simón Pedro, ikantzi: “Pinkathari, ¿Eenitatsima itsipa nopiyashi-teeri naaka-paeni? Apatziro pikanta eeroka pikenkitha-takotziro añaakaan-tatsiri. ⁶⁹Aritaki nokemijantee-yakimini naaka-paeni, niyotee-yakimini eerokataki Jeepatziitoetani, Itomi Tajorentsi Kañaari.” ⁷⁰Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “¿Kaarima naaka yoyaakimiri pikaatakira 12? Roo kanteencha eenitatsi apaani pikaatakira, kamaaritaki.” ⁷¹Tema ikenkitha-takota-tziiri Judas, Itomi Simón Nampitsi-weri. Riitaki Judas pithoka-shityaarini, tema riiwitaka apaani ikaatzira 12 riyotaani.

Rirentzi-paeni Jesús tee ikemijantee-yirini

7 ¹Ipoñaá riyataki Jesús rareetan-tawaeyita Tepoweniki, tee ikoyi ikinanee iipatsiteki Judá-paeni, tema ramina-mina-tatziiri Judá-paeni rowamayiri. ²Roo kanteencha monkaatzi-mataa kitejeri roemoshirenkanta-piintawori Judá-paeni iiteetziri “Panko-shetantsi.” ³Imatanakiro rirentzi okaakiini Jesús, ikantanakiri: “Eero pomanashita jaka, piyaate inampiiteki Judá-paeni iñaantemiri janta piyotaani-paeni okaate pantayiteri. ⁴Tema ikaatzi kowatsiri rajahaa-wentee-tyaari, tee romanakaa-shitawo rantayi-tziri. Piyotziro eeroka pantayi-tziro oeta-rikapaeni, poñaahantero jempe ipiyoteeyani atziripaeni.” ⁵Tema imatzitakawo rirentzi-paeni rirori itheenka-shiryaa-waetakiri. ⁶Ari ikantanaki Jesús: “Tema tekira omonkaata noñaahan-tantyaari naaka, rooma eeroka-paeni tee inashita piñaayi-tziro kitejeri-paeni. ⁷Tee ikijaneentzimi eerokapaeni jaawiki-jatzi. Rooma naaka osheki ikijaneentakina, tema nooñaawontatziiro nokenkitha-takotziro naaka, kaari-perori okaatzi rantayi-takiri. ⁸Piyaateeyini eeroka roemoshirenkaetaha, eero niyaatzita naaka, tema tekira omonkaatyaa noñaahan-tantyyaa.” ⁹Ikaatakiro ikenkithawae-yitakiro iroka ñaantsi, roojatzi ijeekanaki Tepoweniki.

Roemoshirenkiro Jesús iiteetziri “Panko-shetantsi”

¹⁰Roo kanteencha, tema jateeyakini rirentzi-paeni, ari rimpoetanaki rirori Jesús, romanakaashitanaka riyataaki, tekatsi yotatsini. ¹¹Osheki ikowa-kowa-takiri Judá-paeni janta roemoshirenkaetaha, ikanteeyini: “¿Jempema ijeekika irika atziri?” ¹²Tema osheki atziri theenka-waeta-kiriri Jesús. Eenitatsi kantatsiri: “Kameethari irika atziri.” Eenitatsi itsipa kantatsiri: “Tee ikameethatzi, tema ramatawi-takiri atziri-paeni.” ¹³Roo kanteencha, romanakaashitari itheenki-mawae-takiri Jesús, tema ithaawan-tan-tyaari reewarite-paeni Judá-paeni.

¹⁴Roo kanteencha, aritaki niyankitaki roemoshirenkaeyani, ari ikyaapaaki Jesús tajorentsi-pankoki, riyotaan-tapae. ¹⁵Tema yoteeyakini Judá-paeni, ikanteeyini: “¿Jempema riyotani-tantari irika, tee ikyaawita jempempe riyotaan-teetzi?” ¹⁶Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Tema okaatzi niyotaa-yitakimiri tee naaka iyotashi-tyaawoni, tema riitaki yotakaanawori otyaanta-kinari. ¹⁷Ikaate kowapero-teeroni ikoyiri Tajorentsi, aritaki riyoteero riitaki Tajorentsi yotakaanawori okaatzi niyotaantziri, tema tee naaka yotashi-waetyaawoni. ¹⁸Tema ikaatzi yotaantzirori riyotashi-waetari, ramina-mina-tatziiro ipinkathatanteetyaariri. Riima amina-mina-tzirori ipinkatha-teeri otyaanta-nakiri, riitaki ñaawaetzirori kyaariperori. Teera itzipi-shire-waetzi rirori. ¹⁹¿Tema rojankina-witakimi paerani Moisés Ikantakaan-teetani? Roo kanteencha, tee pimonkaatziro. ¿Iitama pajaryaan-tanari powamayina?” ²⁰Ari ikantee-yanakini atziripaeni: “¡Kamaari! ¿Iitama ajariimiri rowamayimi?” ²¹Ikantzi Jesús: “Maawoeni eerokapaeni osheki pipampoyaa-wentakiro piñaakina nantakiri kitejeri imakoryaan-teetari. ²²Ikantakaan-tani paerani Moisés pitomeshi-taani-teeyaa. (Tema kaari Moisés etakaan-tyaawoni itomeshi-taani-teetyaa, tema awaejatziiteni etakaan-tanakawori paerani tekira itzimiita Moisés.) Rootaki pitomeshi-taanitanta-piintari eeroka-paeni kitejeri imakoryaan-teetari. ²³Piñaakiro, pitomeshi-taanitanta-piintaki eeroka-paeni kitejeri imakoryaan-teetari pimatantyaawori Ikantakaan-tani paerani Moisés. ¿Iitama pikijaneentan-tanari naaka netsiya-takota-kahaeri maawoeni iwathaki apaani atziri kitejeri imakoryaan-teetari? ²⁴Paamawentyaa owapeyi-motzimi-kari piyakowentante. Tema kametha pitampatzika-shirewentantee.”

¿Riitakima Jeepatzii-toetani irika?

²⁵Ari rojampita-wakaanaka Aapatziyaweni-jatzi, ikanta-wakaa: “¿Kaarima irika amina-mineetziri rowamahaeteri? ²⁶Iriinta ijeekaki, maawoeni ikemaetakiri iñaawaetzi, tekatsi akirini. ¿Riyotatziiama pinkathari-paeni riitaki Jeepatzii-toetani irinta? ²⁷Roo kanteencha, niyotee-yirini irika atziri jempempe ipoñaawo. Rooma paata aririka ipokaki

matzirori iita Jeepatzii-toetani, tekatsi yotatsini jempe ipoñaaka.”²⁸ Tema roojatzi ijeekaki Jesús tajorentsi-pankoki riyotaantzi, ari icheraanaki, ikantanaki: “¡Arimá! ¡Piyotanama eeroka-paeni jempe nopoñaaka! Roo kanteencha, tee naaka nintashi-tachani nopoki, tema rotyaantani irika rawentaa-pero-teetari. Kaari piyotako-tajaetzi eerokapaeni.”²⁹ Roo kanteencha niyotziri naaka, tema aritaki nokaateeyini, riitaki otyaantakinari.”³⁰ Ari ikowawi-tanaka raakaan-terimi, roo kanteencha tekatsi akotashi-terini, tema tekira omonkaa-paeteta.”³¹ Tema osheki kemijantanakiriri Jesús, ikanteeyini: “Aamaa riitaki irika Jeepatzii-toetani, tema osheki itajonka-wentantzi. ¿Pikenkishiryaama awijiro okaate itajonka-wentanteri Jeepatzii-toetani?”

Rotyaantaki Inashitantaniri oteyirini Jesús

³² Ikanta Inashitantaniri ikemakiri atziri-paeni ikenkitha-waeta-kotziri Jesús. Raapatziya-nakari reewari-paeni Ompera-tajorentsi-taarewo, rotyaantaki aminako-wentzi-rori tajorentsi-panko oteyaki-terini.

³³ Ikantzi Jesús: “Eero ojamanitzi nojeeki-motaneemi, rooteentsi nopiye ijeekira otyaanta-kinari.”³⁴ Osheki pamina-mina-witeena, roo kanteencha eero piñahaana, tema eero pitsipatana jempe nojeekapae naaka.”³⁵ Ari rojampita-wakahaeyani Judá-paeni, ikantzi: “¿Jempema riyaa-matsiteka irika eero añaatari? ¿Riyaata-tyeema otsipaki nampitsi itzimpookayitakaha asheninka-paeni Judá-paeni, riyotaa-yiteeri wirakochapaeni?”^e ³⁶ ¿Oetaka ikantako-tziri: ‘Pamina-mina-teena, eero piñiimaetaana, tema eero pitsipatana jempe nojeekapae naaka?’ ”

Nijaa añakaan-tatsiri

³⁷ Okanta oweyaanta-paakawori kitejeri roemoshirenka-peroe-tantyaari. Ari ikatziyanaka Jesús, ishintsitanaki icheraanaki, ikantanaki: “Eenitatsi-rika mirita-tsiri, itsipa-shire-teena naaka, riraawaetee.”³⁸ Tema okantzi Jankinarentsi-perori:

Ikaate kemijanteenani naaka, okimiwi-tyaawo oshiyaa-shire-tantee-mi nijaa añakaan-tatsiri.”

³⁹ Riitaki roshiya-kaawentzi Jesús ikaate kemijanteerini ojeeka-shire-tantee-yaari Ishire tajorentsi. Tema tekira rotyaantee-tziroota Ishire tajorentsi, tekira roenoka-shitaawoota Jesús rowaneenkawo.

Itzimpoockae-yanakini atziri-paeni

⁴⁰ Eenitatsi atziri-paeni kemakirori ikantakiri Jesús, ikantee-yanakini: “Omapero-tatziiri irika atziri riitaki Kamantan-taniri.”⁴¹ Eenitatsi itsipa kantaneen-tsiri: “Riitaki Jeepatzii-toetani irika.” Roo kanteencha

^e 7.35 wirakochapaeni = griegos

eenitatsi itsipa kantatsiri: “Kaari, tema eero ipoñaawo Jeepatzii-toetani Tepoweniki. ⁴²Tema okantzi Jankinarentsi-perori:

Riitaki icharini pinkatharini David Ijeepatziitoetani, ipoñeeyaawo Owapankoniki, inampiki paerani David.”

⁴³Ari itzimpoockae-yanakini atziri ikija-wakaa-wenta-nakari Jesús.

⁴⁴Eenitatsi kowawita-neenchari raakaan-terimi, roo kanteencha tekatsi akotashi-terini.

Tekatsi oshiyaarini iñaawaetzi irika

⁴⁵Ikanta ipiyapaaka aminakowentzirori tajorentsi-panko jempe ijeeki Inashitantaniri eejatzi reewari Ompera-tajorentsi-taarewo, rojampitawaeri, ikantziri: “¿Iitama kaari pamantakariki?” ⁴⁶Ikanteeyini rirori: “¿Tekatsira kimityaarini iñaawaetzi irika!” ⁴⁷Ikanteeyini Inashitantaniri: “¿Ramatawi-tzita-kimima eeroka-paeni? ⁴⁸¿Eenitatsima eewarite kemijanta-kiriri irika atziri? ¿Eenitatsima nokaatziri Inashitantaniri kemijanta-kiriri? ⁴⁹Apatzirowa ikemijan-tziri atziri-paeni kaari yotakoteroni Ikantakaan-teetani, tema yakataarewo irika.” ⁵⁰Ikanta Inashitantaniri Nicodemo, pokaentsiri paerani tsireniriki iñeeri Jesús, ikantanaki: ⁵¹“Rojankineetaki paerani Ikantakaan-teetani, ikanteetzi, tee oshinetaan-tsitzi riyakowenteeteri apaani atziri eerorika akemiri aakapaeni, rootaki ayotantyaari oeta rantakiri.” ⁵²Ikantee-tanakiri: “¿Eerokama Tepoweni-jatzi? Piñaana-perotero Jankinarentsi, aritaki piñaakiro, tekatsi Kamantan-taniri poñaachani Tepoweniki.”

Tsinani mayempiro

⁵³Ipoña a riyayitee apaani-paeni ipankokipaeni.

8 ¹Roo kanteencha tonkaanaki Jesús ochempiki Yeenkae-toni. ²Okanta okiteejeta-manee, ipiyaa tajorentsi-pankoki. Osheki atziri piyowenta-waari, jeekapae Jesús riyotaa-paeri atziri-paeni. ³Ikanta Yotaantaniri-paeni itsipatakari Inashitantaniri-paeni ramakiniri apaani tsinani itonkiyo-teetakari omayempitzi. Ipiriinta-paakiro niyankineki ipiyoteeyani. ⁴Ikantapaakiri Jesús: “Yotaantanirí, iroka tsinani iñaakoetakiro omayempi-waetzi. ⁵Ikantakaantaki paerani Moisés rowamahaetero mayempi-tatsiri tsinani. ¿Jempe pikantzika eeroka?” ⁶Rootaki rojampi-tantariri ikoyi ikompita-kaetyaari Jesús, opoñaantyaari ikantakoe-teriri. Roo kanteencha oeyotanaka Jesús rojankinatananakawo rako kepatsiki. ⁷Eekiro rojampi-teeta-tziiri, ari ikatziyanaka roeyowitakaha, ikantanakiri: “Eenitatsi-rika apaani pikaatee-yakini kaari anteroni kaari-perori, riitaki etakaan-tyaawoni rompojan-tyaawo mapi iroka tsinani.” ⁸Eejatzi roeyootanaa, rapiita-neero rojankinwaetane kepatsi. ⁹Ikanta ikemaeyakini ikantakiri Jesús, apaani-paeni ipiyaitanaka, tema ikenkishiryaa-yitanakiro jempe ikantayita rirori. Riitaki

jewataneentsiri ipiyanaka antaripero-paeni. Ikanta ijeekanaki apitekiro Jesús eejatzi tsinani, ¹⁰katziyanaka roeyowitaka, ari rojampi-tziro ikantziro: “Tsinani, ¿Jempema ikinaaya-kinika? ¿Tekatsima itsipa yakowentemi?” ¹¹Akanakiri roori okantziro: “Tekatsi Nowinkatharite.” Ikantzi Jesús: “Eejatzi naaka eero niyakowentzimi. Piyaatee, eero papiitziro pikaariperotee.”

Ikoñeetya-kotziri Jesús jaawiki-jatzi-paeni

¹²Ari rapiita-neero Jesús riyoteeri atziri-paeni, ikantziro: “Naaka koñeetyaa-kotziriri jaawiki-jatzi. Ikaate tsipateenani naaka, aritaki nokoñee-tyaakoteeri, eero ikinawaetee tsireni-kaakiriki.” ¹³Ari ikantzi Inashitantaniri: “Powakowenta-shiwaeta pikenkitha-takota apaniroeni, te okameethatzi okaatzi pikenkitha-takowae-witaka.” ¹⁴Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Kameetha okaatzi nokamantan-tziri, okantawitaka nokenkitha-takowitaka apaniroeni naaka. Tema niyotzi jempe nopoñaakawo, jempe janta niyaatee. Roo kanteencha tee piyoteeyini eerokapaeni. ¹⁵Pametashi-teeya-kawoni poshiya-kotari atziri-paeni riyakowentantzi. Rooma naaka tekatsi niyakowente. ¹⁶Aririka niyakowentante naaka, omapero-tatyaaha okaatzi nokanta-yitziri, tema tee apaniroeni niyakowentante, tema ari nokaatziri Ashitanari otyaanta-kinari naaka. ¹⁷Iroka okantzi Ikantakaan-teetani ipaetakimiri eerokapaeni:

Aririka oshiya-wakaeyaa ikenkitha-takiri apite kamantakotanta-tsiri, omapero-tatyaaha okaatzi ikamantziri.

¹⁸Naaka kenkitha-takoteencha. Ari ikantakari Ashitanari otyaanta-kinari rijatzi kenkitha-takota-kinari. Apite nokaatzi nokenkitha-takota.”

¹⁹Ikantzi Inashitantaniri: “¿Jempema ijeekiri Ashitzimiri?” Ikantzi Jesús: “Tee piyotee-yanani eeroka, ari pikemitziri Ashitanari tee piyoritzi. Ari piyotee-yinanimi naaka, ari piyotakirimi Ashitanari.” ²⁰Ari ikamantan-takirori Jesús iroka-paeni ñaantsi tajorentsi-pankoki jempe rowaeta-piintziri koriki rashita-kaetariri Tajorentsi. Roo kanteencha tekatsi aakaanterini, tema tekira omonkaa-tyaata raantee-tyaariri.

Jempe niyaatee naaka, eero pareetaa janta eeroka

²¹Ari rapiita-nakiro Jesús ikantzi: “Aririka niyaatee osheki pamina-mina-witeena, roo kanteencha aritaki pikamako-yiteero pikaaripero-yitaki. Jempe-rika niyaateero naaka, eero pareeyitaa janta eeroka.” ²²Ari ikantawakahaeyani Judá-paeni: “¿Ishinewae-tatyaaha irika. Rootaki ikantantari eero areeta aakapaeni jempe riyaate rirori?” ²³Ikantzi Jesús: “Tema eeroka jeekatsiri kepatsiki, rooma naaka nojeeki inkiteki. Roo pinampi eerokapaeni jaka kepatsiki, rooma naaka nonampitawo inkiteki. ²⁴Rootaki nokantan-tzimiri: ‘Aritaki pikamako-yiteero piyaari-peronka. Eerorika pikemijantana nokaman-takowitaka jempe noeta naaka, rootaki pikamako-

tantee-yaawori piyaari-peronka.’”²⁵ Ikantzi Judá-paeni: “¿Jempema piitaka eeroka?” Ikantzi Jesús: “Tema nokaman-takimi ketziroeni. ²⁶Tema eeniwitacha osheki nokantemiri, eenitatsi osheki niyakowenta-kimiri eejatzi. Tema okaatzi iñaawae-tziri otyaanta-kinari irootaki kyaariperori. Okaatzi nokaman-tayitzimiri jaawiki-jatzi, rootaki ikamantanari rirori.”²⁷ Roo kanteencha tee ikematharitziri ikenkitha-takowi-takari Ashiteeri. ²⁸Rootaki ikantan-tanakari Jesús: “Aririka pikenta-kotakaan-takiri Itomi Atziri, aripaete piyote jempe noeta. Tema tee naaka antashi-waetyaawoni nokowakaari. Apatziro niyotaan-tziro okaatzi riyotaanari Ashitanari. ²⁹Itzimi otyaanta-kinari ari itsipa-shiretana naaka. Tee rooka-wenta-na Ashitanari, tema nanta-piintziniri okaatzi kameetha-tzimo-tziriri.”³⁰ Ikanta ikamanta-koyitakiro Jesús iroka-paeni, osheki kemijanta-nakiriri.

Ookakaa-wenteemi Kyaariperori

³¹ Ikantakiri Jesús maawoeni Judá-paeni ikaatzi kemijanta-nakiriri, ikantziri: “Aririka poejokiro-tanakyaawo noñaani, eerokataki kyaariperori niyotaani. ³²Aritaki piyoteero kyaariperori, rootaki kyaariperori ookakaa-wenteemini pijeekan-teeyaari kameetha.”³³ Akaeyanakini Judá-paeni, ikantzi: “Icharini-paeni Abraham nakapaeni. Tekatsi omperawae-tenani. ¿Oetaka pikantan-tanari eeroka: ‘Aritaki rookakaa-wentee-teemi.’?”

³⁴ Ikantzi Jesús: “Ikaatzi antapiintzirori kaari-perori, ookemiwae-takawo omperatyaarimi. Omaperotatya. ³⁵Apaani omperataari eepichokiini isheninka-teetari, riima apaani itomiteetari ashi royiroy isheninka-teetari. ³⁶Aririka rookakaa-wenteemi Itomiteetari, aritaki piyotee kyaaripero rookakaa-wenteemi. ³⁷Niyoyitzimi eerokapaeni icharini-yitari Abraham. Roo kanteencha pikowae-yakini powamayina, tema tee inimotzimi nokanta-yitzimiri. ³⁸Rootaki nokamantan-tziri naaka okaatzi roñaahanari Ashitanari. Rooma eerokapaeni pantashitawo okaatzi pikemako-tziriri ashitzimiri.”

Riitaki ashitzimiri Kamaari

³⁹ Ari ikanteeyini Judá-paeni: “¿Riitaki nowae-jatziteni naaka Abraham!” Ikantzi Jesús: “Eerokami icharini-paeni Abraham, aritaki pantakiromi okaatzi rantayi-takiri paerani rirori. ⁴⁰Roo kanteencha, pikowae-yakini eeroka powamaena nokaman-tawita-kimiro okaatzi riyotakaanari Tajorentsi. ¿Tema tee ari ikantya paerani Abraham! ⁴¹Roojatzi pantayi-tziro okaatzi rantziri ashitzimiri.” Ari ikanteeyini Inashitantaniri: “¿Teera naaka itomi-paeni theenka-tajorentsi-taniri. Tema apatziro ikanta Ashitanari, riitaki Tajorentsi!”^f ⁴² Ikantzi Jesús: “Riitakirikami Tajorentsi ashitemini, aritaki

^f 8.41 theenka-tajorentsi-taniri = mayempiriite. Tema roshiya-kaawenta-tziiri paerani Judá-paeni, tee roejokiroitari Tajorentsi, rantayi-tziro kaari-perori.

petakota-kinami, tema nopoñaakawo naaka Tajorentsiki, irokana. Tee naaka pokashi-tachani apaniroeni, tema riitaki Tajorentsi otyaanta-kinari. ⁴³ ¿Oetaka kaari pikematha-tantawo nokanta-yitzimiri? Tema tee pikowaeyini pikemijantero noñaani. ⁴⁴ Riitaki ashitakimiri Kamaari, panta-piinta-kiniri okaatzi ikoyiri. Ashi royirowo kamaari owakira etantana-kawori, rowamaa-shire-tantzi. Ipaapate thaeri-paeni irika, tee iñaawae-tziro kyaariperori. Aririka ikoyi ramatawi-tante, iñaawae-tziro theeyaantsi. ⁴⁵ Rooma naaka, noñaawae-tziro kyaariperori ñaantsi, teemaeta pikemijantee-yananitzi eerokapaeni. ⁴⁶ ¿Eenitatsi jaka pikaatee-yakini, kantenani: ‘Kaari-pero-shireri irika Jesús?’ Tema okaatzi noñaawae-tziri, kyaariperori iroka. ¿Iitama kaari pikemijanantana? ⁴⁷ Itzimi-rika rashitari Tajorentsi, ikemijantziro iñaani. Rooma eerokapaeni tee rashitzimi Tajorentsi, tee pikemijanteeyini.”

Itzimitaka Jeepatzii-toetani

⁴⁸ Ikanteeyini Judá-paeni: “Omaperotatya nokantakimiri Oshitekii-toni-jatzi eeroka, tema Kamaari eeroka.” ⁴⁹ Ikantzi Jesús: “Tee nokamaaritzí, nopinkatha-tziri naaka Ashitanari. Rooma eerokapaeni, tee pipinkathateeyirini. ⁵⁰ Tee naaka kowashi-tachani pipinkathatena, tema eenitatsi itsipa kowatsiri ipinkatha-teetena, riitaki iyakowentan-tatsini paata. ⁵¹ Eenitatsi-rika kemijanteeroni noñaani, eero ikamayitee paata. Omaperotatya.” ⁵² Ikanteeyini Judá-paeni: “Ari niyoteeyini omaperotatya pikamaaritzí. Tema kamaki Abraham, ari roshiyakari Kamantan-taniri-paeni, kamayitaki maawoeni. Opoña pikantzi eeroka: ‘Eenitatsi-rika kemijanteeroni noñaani, eero ikamayitee.’ ⁵³ ¿Pawijirima eeroka nowae-jatzi-teni. Abraham? Kamaki rirori, ari roshiya-yitakari Kamantan-taniri. ¿Jempema piitatyaka eeroka?” ⁵⁴ Ikantzi Jesús: “Naakami kowashi-tachani ipinkatha-teetenami, eero okameethatzimi. Roo kanteencha eenitatsi pinkatharitakaanari, riitaki Ashitanari. Rijjatzi pikenkitha-takota-piintziri eeroka, pikantzi: ‘Riitaki Notajorentsí.’ ⁵⁵ Teemaeta piyotee-yirini eerokapaeni. Rooma naaka noñiiri. Aririka nokantemi ‘tee noñiiri,’ naaka theeri, noshiya-kotakimi eerokapaeni. Roo kanteencha omaperotatya noñiiri naaka. Nokemijantziro iñaani. ⁵⁶ Tema irika Abraham, piwaejatzi-tetari eeroka-paeni, ikimo-shiretaka paerani iñeero nopokakirika. Imatzimaetakawo iñaakina, antawo ikimo-shiretanaki.” ⁵⁷ Ikantzi Judá-paeni: “Tekira okaatziita 50 pojarentsite. Ari pikantzi piñiiri Abraham.” ⁵⁸ Ikantzi Jesús: “Tekiraa itzimiita paerani Abraham, ‘Naakataki.’ Omaperotatya.” ⁵⁹ Ikanta raayiwí-tanaka mapi Judá-paeni ikoyi rompojirimi Jesús. Omananaka rirori, shitowanaki tajorentsi-pankoki.

Retsiya-takota-kahaeri Jesús Kamampo-waakiri

9 ¹ Ikanta rawijanaki Jesús iñaapaakiri apaani atziri kamampo-waakitatsiri, itzima-kori ikamampo-waakitzi. ² Ikantzi riyotaani-paeni:

“¿Yotaanari! ¿Iitama ikamampo-waaki-tantari owakira itzimapaaki irika atziri? ¿Rooma kantakaari ikaariperotzi iriri? ¿Rooma kantakaari ikaariperotzi rirori?”⁸ 3 Ikantzi Jesús: “Tee roo kantakaan-teroni iyaari-peronka rirori, tee roo kantakaan-teroni iyaari-peronka ipaapate. Tema roo kantakaan-tzirori roñaahan-teetan-tyaawori ishintsinka Tajorentsi. 4 Tema eeniro okiteejetzi, okowa-pero-tatyaa nanteniri rantawaeri otyaanta-kinari. Rooma aririka otsireni-tanaki, tekatsi kanteroni rantawaete. 5 Tema eeniro nojeeki naaka jaka kepatsiki, naakataki koñeetyaa-kotziri jaawiki-jatzi.” 6 Ikaatakiro ikenkitha-waetaki Jesús, reewatanaki kepatsiki, ramirokaki eepichokiini kepatsi, itziritaakiri rokiki kamampo-waakiri. 7 Ikantziri: “Piyaate pikiwa-yookityaa owaanka-naariki iiteetziri Otyaantaa-rini.” Ari ikinanaki kamampo-waakiri, ikiwaaki-tapaaka. Ikanta ipiyapaaka, aminawae-tanee kameetha. 8 Ikanta isheninka-paeni ikaatzii ñaapiintziriri ikowako-tantzi ipashitee-tyaari, rojampita-wakahae-yakani, ikantzi: “¿Kaarima irika jeeka-piinta-tsiri ikowako-tantzi ipashitee-tyaari?” 9 Eenitatsi kantatsiri: “Riitaki.” Itsipa kantatsiri: “Kaari, riiwitaka.” Ikantzi rirori: “Naakataki piña-piintziri.”

¹⁰ Ari rojampi-teeta-nakiri, ikantee-tziri: “¿Jempema pikantaaka paminan-taari kameetha?”

¹¹ Ikantzi rirori: “Trinta atziri iitachari Jesús, itziritan-takinawo kepatsi nokiki, ikantakina: ‘Piyaate owaanka-naariki iiteetziri Otyaantaa-rini. Ari pikiwaaki-tyaa.’ Nokanta niyaatanaki, nokiwaaki-tapaaka janta, ari naminanee.” ¹² Ikantee-tziri: “¿Jempema nimaeka irika atziri?” Ikantzi rirori: “Tee niyotzi.”

Rojampi-tziri Inashitantaniri-paeni Kamampo-waaki-witachari

¹³ Ikanta rahaeta-nakiri kamampo-waaki-witachari ijeekira Inashitantaniri-paeni. ¹⁴ Tema rootaki kiteejeri imakoryaan-teetari, imatanta-kawori Jesús itziritan-takariri rooki kepatsi, roo ikowichaa-tantaari kameetha.

¹⁵ Ari rapiitakiri Inashitantaniri-paeni rojampi-tziri jempem okanta ikowichaa-tantaari kameetha. Ikantanaki rirori: “Itziritan-takinawo nokiki eepichokiini kepatsi, ari niyaatanaki naaka nokiwaakita. Ari nokowichaa-tanee kameetha.” ¹⁶ Ari ikantzi itsipa Inashitantaniri: “Irika atziri antakirori kaari rashi Tajorentsi, tema tee romaerintantawo kitejere imakoryaan-teetari.” Eenitatsi itsipa kantatsiri: “¿Riimi kaari-pero-shireri, eero rantziromi añaakiri?” Tema inashiyita ikantee-yakirini Inashitantaniri-paeni, tee raapatziyawakaa. ¹⁷ Ari rapiitakiri rojampi-tziri kamampo-waaki-witachari, ikantziri: “¿Iita pikenkishiryaaeri eeroka, iitama kowichaata-kahaemiri kameetha?” Ikantzi rirori: “Kamantan-taniri rirori.”

§ 9.2 Yotaanari = Rabí

¹⁸Roo kanteencha, tee ikemijanteeyini Judá-paeni riitaki kamampo-waaki-witachari irika, riitaki kowichaata-kahae-teeri kameetha. Rootaki ikaeman-takariri ipaapate ikowichaata-kahae-teeri. ¹⁹Rojampitawakiri, ikantziri: “¿Riima pitomi irika? Pikamantena, ¿rooma itzima-kori ikamampo-waakitzi? ¿Jempema okanta ikowichaa-tantaari kameetha?” ²⁰Ikantanaki ipaapate: “Apatziro niyotzi riitaki notyomi, itzima-kori ikamampo-waakitzi. ²¹Roo kanteencha, teera niyotzi jempe okanta ikowichaa-tantaari kameetha, tee niyotzi eejatzi iita kowichaata-kahaeriri. Pojampiteri rirori, teema antaritaki rirori, riitaki kamantemini.” ²²Roo ikantantari ashitariri tema ithaawan-tatyaari Judá-paeni, ikantee-yakini rirori: “Itzimi-rika kanteen-tsini Jeepatzii-toetani irika Jesús, eero noshine-teeri ikyahae apiyota-piinteyanira.” ²³Rootaki ikantantari ipaapate: “Pojampiteri notyomi, antaritaki rirori.”

²⁴Ari rapiitakiro Judá-paeni ikaemaeri kamampo-waaki-witachari, ikantziri: “Pipinkathateri Tajorentsi, pikamantena kameetha, eero pipinkatha-tashitari irika atziri kaari-pero-shireri rirori.” ²⁵Ikantzi rirori: “Tee niyotzi naaka riitakirika kaari-pero-shire-rika. Apatziro niyotzi naaka kamampo-waakiri, ikowichaata-kahaana kameetha.” ²⁶Rapiitziro rojampi-tziri, ikantziri: “¿Jempe ikantakimika? ¿Oeta rantakiri ikowichaa-takaan-teemiri?” ²⁷Ikantzi kamampo-waaki-witachari: “Aritaki nokantakimi, tee pikemijantena. ¿Oetaka pikowantari napiitemiro? ¿Pikowatziima pikemijanteeyirini eeroka?” ²⁸Ari ikaweya-waetee-tanakiri kamampo-waaki-witachari, ikantee-tanakiri: “Pawentee-yaari eeroka irika atziri, rooma naakapaeni nawentee-yaawo Ikantakaantani awaejatziteni Moisés. ²⁹Tema niyoteeyini naaka ikenkitha-waeta-kaakiri Tajorentsi paerani Moisés. Riima irika atziri, tekatsi yoterini jempe ikinapaaki.”

³⁰Ari rakanaki kamampo-waaki-witachari, ikantzi: “¡Arima! Tee piyoritzi eerokapaeni jempe ikinapaaki. Rooma naaka ikowichaata-kahaana kameetha. ³¹Tema ayoteeyini maawoeni tee ikemiri Tajorentsi antzirori kaari-perori. Apatziro ikemiro ramanani pinkatha-tziriri, ikaatzi antaneerori ikoyiri. ³²Tekatsi akemakote tzimatsi kowichaata-kahaeriri tzimako-tzirori ikamampo-waakitzi. ³³Eeromi ipoñaakawo irika atziri Tajorentsi-kinta, eero imatziromi rantakiri.” ³⁴Ikantee-tanakiri kamampo-waaki-witachari: “Kaari-perori eeroka owakira pitzima-paaki. ¿Ari pikoyi piyotaa-yiteena nimaeka naaka?” Romishitowae-takiri kamampowaakiwitachari.

Kamampo-waaki-shireri

³⁵Tema kemaki Jesús romishitowae-takiri kamampo-waaki-witachari. Ikanta iñahaeri ikinapae, rojampi-takiri, ikantziri: “¿Pawentaarima eeroka Itomi Atziri?” ³⁶Ikantzi rirori: “¡Pinkathari! Pookotenari jempe

itzimi, nokoyi nawentee-yaari naaka.” ³⁷Ikantzi Jesús: “Aritaki piñaakiri, tema riitaki kenkitha-waeta-kaakimiri.” ³⁸Ari rotziwerowanaka irika atziri ipinkatha-tanakiri Jesús, ikantziri: “Nawentaakimi Pinkathari.” ³⁹Ikantzi Jesús: “Rootaki nopokan-takari naaka naminayi-teeri ojaawijatzi, rootaki ikowichaa-tantee-yaari kamampo-waaki-witachari. Riima ikaatzi kowichaa-witachari, ari ikamampo-waakite rirori.” ⁴⁰Ikanta ikemaki Inashitantaniri ikaatzi tsipatakari Jesús, ikantakiri: “¿Pikanta-tziima naaka-paeni kamampo-waakiri?” ⁴¹Ari ikantzi Jesús: “Ari poshiyaarimi mawityaakiri eerokapaeni, tekatsi yakawente-mironi pantayitakiro kaari-pero-tatsiri. Rooma pikanteeyini tee pimawityaakitzi, aritaki riyakowentan-teeta-kimiro pipiyatha-takinaha.”

Roshiya-kaawentee-tziro piratsitanto

10 ¹Opoña ikantzi Jesús: “Eenitatsi-rika kaari kyaatsini ikyaapiintee-tzira piratsitantotsiki, ikyaashi-takyaa-rika onampinaki, riitaki koshintzi irika, riitaki kaari-perori. Omaperotatya.^{1.1-27} ²Riima ikaatzi kyaatsiri jempe ikyaapiinteezi, riitaki aminako-wenta-piintziriri ipireetari. ³Tema riitaki aminako-wentzirori ashitakowo ashitaryaa-kopiintziriri ipireetari. Riima aminako-wentziriri ipireetari, riitaki kaemapiintziriri iwaeroki, tema riyopaante-tawaeri rirori. Riitaki omishitowa-paerini. ⁴Aririka romishitowakiri maawoeni onkokiroeninta, riitaki jewaterini aminako-wentziriri, royaateeyanakirini ipireetari, tema riyowaante-tziri riitaki aminako-wentziriri. ⁵Roo kanteencha teera royaatziri kaari iñaapiintzi, ari ishiya-pithatanakyaari, tema tee riyowaante-tziri.” ⁶Ari ikantakiri Jesús roshiya-kaawentziniri, roo kanteencha tee ikematha-teeyirini irikapaeni oeta ikantako-tziri.

Roshiyari Jesús kameethari aminako-wentan-taniri

⁷Ari rapiita-nakiro Jesús ikantziri: “Naakataki oshiyawori ashitakowo piratsitanto. Omaperotatya. ⁸Tema ikaatzi etakawori ipokaki tekiraata nopoki naaka, roshiya-shitakari koshintzi, kaari-perori irikapaeni. Roo kanteencha teera ikemijanan-teeyirini ipireetari. ⁹Naakataki oshiyawori ashitakowontsi. Eenitatsi-rika kyahaatsini noshiyakawo naaka ashitakowontsi, aritaki rawijako-shiretee. Tema roshiya-kotee-yaari ipireetari ipiya-piyata ikyaapiintzira eejatzi ishitowa-piintzira. Tee okowityaawaetyaa rowanawo. ¹⁰Riima koshintzi apatziro ipoki ikoshite, rowante, ithonkante. Rooma naaka nopokaki nañaaka-shire-takantee.

¹¹Naakataki oshiyariri kameethari aminako-wentziriri ipireetari. Tema ikaatzi kameethari aminako-wentziriri ipireetari, ishinewentari ipira. ¹²Roo kanteencha ikaatzi ipineetziri raaminako-wentziri ashinentsi

1.1-27 piratsitantotsi, ipireetari, ipira, nopira = owisha = oveja

ipireetari, aririka iñaawakiri owamintha-tariri ipireetari, ishiya-pithatari ipireetari, ari rowaetyaari ipireetari rookanakirira aminako-wentziriri, tzimpooka-yitanaki itsipa ipireetari. ¹³Rootaki ishiyantari aminako-wentziriri ipireetari, tema apatziro ikoyi ipineeteri. Teera ikowa-perotzi ipireetari raminako-wentziri. ¹⁴Naakataki oshiyariri kameethari aminako-wentziriri ipireetari. Niyoyitziri naaka nopira-paeni. Eejatzi riyotana rirori. ¹⁵Okimitaha riyoperotana naaka Ashitanari, ari nokimitzitari naaka niyopero-tziri rirori. Noshine-wentari naaka nopira-paeni. ¹⁶Eenitatsi itsipa nopira kaari jeekatsini jaka. Otzimatyee namayiteeri rirori jaka. Aritaki ikemijanta-yiteena rirori. Tema apaani ikanteeyaa ipiyoteeyaa. Apaani ikanteeyaa aminako-wentee-rini. ¹⁷Tema noshine-takiro naaka naña-mento napiitan-teeyaawori nañahae. Rootaki retakotantanari Ashitanari. ¹⁸Tekatsi shintsi-tenani, naakataki shineta-shiteencha. Otzimimotana noshintsinka noshine-tantakari, rootaki napiitan-tyaawori nañahae. Roo ikantakinari Ashitanari nantero.”

¹⁹Ikanta ikemaeyakini Judá-paeni okaatzi ikantakiri Jesús, itsiparyaa-wakaanaka ikaawitee-yanira. ²⁰Eenitatsi osheki kantaneen-tsiri: “¿Itaka pikemijanan-tariri? Ikamaari-tatzii, rootaki ishinki-wentantari.” ²¹Eenitatsi itsipa, kantatsiri: “Ikamaari-tatyeeemi irika eero iñaawae-tziromi iroka ñaantsi. ¿Kantachama kamaari retsiya-takota-kaeri mawityaaki-witachari?”

Ikijaneenta-nakiri Judá-paeni irika Jesús

²²Tema kyaawontsi-tapae. Ari roemoshirenkae-tziro tajorentsi-panko janta Aapatziyaweniki. ²³Ari ijeekitakari rirori Jesús tajorentsi-pankoki, ranashi-waeta awija-nampitzira tajorentsi-panko iiteetziro “Salomóntapi.” ²⁴Ari ipiyowenta-paakiri Judá-paeni, ikantapaakiri: “¿Jempema okaatzika pikaero poñaashirenkayitakina? Eeroka-rika Jeepatzii-toetani, anjatyaa pooñaawontenawo.” ²⁵Rakanaki Jesús ikantzi: “Aritaki nokaman-tawitakimi eerokapaeni, tee pikemijantziro. Okaatzi antakaa-yitakinari itajorenka Ashitanari, oñaahanta-pero-takiro kameetha. ²⁶Roo kanteencha tee pikemijantee-yanitzi eerokapaeni, tee poshiya-kaantyyaa eerokami nopira. ²⁷Ikaate oshiyanee-yaarini riyowaantetana nopira, niyotzitari naaka. Royaayitana rirori-paeni. ²⁸Naakataki añaakaa-yiteerini. Eero ipeyawaeta, tekatsi aapitha-tenarini. ²⁹Ikaatzi ipakinari Ashitanari, tekatsira aapitha-teenarini, riitaki mateerori ririiperotee, riitaki awija-pero-tanta-tsini. ³⁰Itsipa-shiretana Ashitanari, kimiwitaka apaanimi nokantyyaa.”

³¹Ari rapiiwi-takawo Judá-paeni raawitanaa mapi ikoyi rompojirimi, ³²ikantanaki Jesús: “Tema osheki kameethari piñaako-takinari eerokapaeni antakaa-kinari itajorenka Ashitanari. ¿Jempema otzimika powamaa-wentnari?” ³³Ikanteeyini Judá-paeni: “Tee roo

nokowan-tyaari nowamaa-wentemiro kameethari okaatzi pantayitakiri, roo nowamaa-wentemiri pitheenka-tajorentsi-takiri Tajorentsi. Tekatsi piitamatsityaa eeroka, tema eeroka atziri, roo kanteencha poshiya-kaanta-waetaka eerokami Tajorentsi.”³⁴ Ikantzi Jesús: “Iroka ojankina-takota Ikantakaan-teetani,

Naaka kantatsini: ‘Erokayitaki Tajorentsi.’

³⁵ Ari ayoteeyironi Jankinarentsi-perori, tee okamethatzi atekañaanetero. Riitaki Tajorentsi iitakiriri atziripaeni ‘Tajorentsi’ ikaatzi riyotakaa-yitakiri iñaani. ³⁶ ¿Iitaka pikantan-tanari eeroka-paeni notheenka-tajorentsitaki nokantaki naaka Itomi Tajorentsi? Tema naakataki riyoyaaki, rotyaantakina nopoki kepatsiki. ³⁷ Eerorika nantayitziro naaka okaatzi rantziri Ashitanari, eero pikemijanteeyini. ³⁸ Roo kanteencha piñaakina nantayitziro, okantawityaa eero pikemijantana naaka, roo pikemijante okaatzi notajonka-wentan-tayitaki, rootaki piyopero-tantee-yaari apaani nokantanaa Ashitanariki, eejatzi apaani ikantanaana rirori.”³⁹ Ari rapiiwi-tanaawo Judá-paeni ikoyi raakaan-terimi, roo kanteencha Jesús ishiya-pitha-tanakari.

⁴⁰ Piyanaa Jesús katonkonta Parenkaariki. Ari ijeekapae jempe romitsiryaatantaki paerani Juan. ⁴¹ Osheki atziri jatashi-takiriri iñeeri Jesús. Ikanteeyini: “Okantawitaka tee itajonka-wentan-tawita rirori Juan, roo kanteencha okaatzi ikenkitha-takota-kiriri irika atziri, omoperotatya iroka.”⁴² Tema osheki kemijanta-kiriri Jesús janta.

Ikamantakari Lázaro

11 ¹ Eenitatsi apaani mantsiyari iitachari Lázaro, riitaki nampitawori Ashironkaaweniki, itsipatawo ritsiro, María eejatzi Marta. ² (Iroka María ritsiro Lázaro, rootaki jeetanta-kariri kajankaari iitziki Awinkatharite, oshetan-tanaari oeshi.) ³ Okanta ritsiro-paeni Lázaro, okaemakaan-takiri Jesús, okantziri: “Pinkathari, imantsiya-tatzii pitsipa-minthari.” ⁴ Ikanta ikemawaki Jesús, ikantanaki rirori: “Iroka mantsiyarentsi tee owamaantzi, tema ari iñahaeterori itajorenka Tajorentsi, eejatzi rashi Itomi.”

⁵ Tema retako-perotani Jesús iroka Marta, María, eejatzi Lázaro. ⁶ Ikemawitaka ikamantee-tziri imantsiya-tatzii Lázaro, eekiro ijeekana-kitzii okaatzi apite kitejeri janta. ⁷ Ipoñaa ikantaneeri riyotaani-paeni: “Jame apiyee ipatsiteki Judá-paeni.” ⁸ Ikanteeyini riyotaani: “¡Yotaanarí! Owakira ikoyi rompojimi Judá-paeni janta, eekiro pikowatzii pipiyanee janta.”^h ⁹ Ikantzi Jesús: “¿Tema ojamani okanta apaani kitejeri? Ikaatzi anashita-chari kitejeriki, tee rantziwa-waeta, tema eenitatsi koñeetyaatsiri jaka kepatsiki.”^{11.9-10} ¹⁰ Riima anashita-chari tsireni-riki,

^h 11.8 Yotaanarí = Rabí ^{11.9-10} apaani kitejeri = 12 hora

rantziwa-waeta, tema tekatsi koñeetyaatsiri.”¹¹ Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Makoryaaki atsipa-minthari Lázaro, roo kanteencha otzimatyee niyaate nowiriinteeri.”^{11.11-13} ¹²Ari ikanteeyini riyotaani: “Pinkathari! Aamaashitya aritakirika retsiya-takotee, tema imakoryaatzii.”¹³ Tema ikantawi-tatyaa Jesús kamaki Lázaro, roo kanteencha ikenkishireeyani riyotaani ikenkitha-takota-tziro makoryaantsi. ¹⁴Ari rooñaawontanakiro Jesús, ikantzi: “Kamaki Lázaro. ¹⁵Osheki nokimo-shiretakai tee nojeeki janta, rootaki pikemijanta-pero-tantyaari eeroka. Roo kanteencha otzimatyee aate aminiri.” ¹⁶Ikanta Tomás iiteetziri “Tsipari”, ikantanakiri itsipa riyotaani-paeni Jesús, ikantziri: “Jame oyaatanakiri, amini eerorika rowamahaetee aaka.”ⁱ

Riitaki Jesús owiriintan-taniri, añakaan-taniri

¹⁷Ikanta rareeta-paaka Jesús, ikemapaaki okaataki 4 kitejeri ikiteetan-takariri Lázaro. ¹⁸Tee inteena-perotzi ojeeki Ashironkaaweni nampitsi Aapatziyaweni.^j ¹⁹Tema osheki Judá-paeni pokayiteen-tsiri roemoshirenkiro Marta eejatzi María ikamakira iyaariri. ²⁰Okemaki Marta areetapaaka Jesús, jatanaki otonkiyo-tawakari. Rooma María roojatzi ojeekaki pankotsiki. ²¹Okantawakiri Jesús iroka Marta: “¡Pinkathari! Ari pijeekimi eeroka jaka, eeromi ikamimi aarini. ²²Roo kanteencha niyotzi naaka okaate pikowako-teriri eeroka Tajorentsi, aritaki imatakimiro.” ²³Ikantziro Jesús: “Aritaki ipiriintee piyaariri.” ²⁴Okantzi Marta: “Niyotzi naaka aritaki ipiriintee paata oweyaantyaawoni kitejeri ipiriintee-rika ikaatzi kamayiteen-tsiri.” ²⁵Ikantzi Jesús: “Naakataki owiriintan-tatsiri, naakataki añakaan-tatsiri. Ikaatzi kemijanteenani naaka, okantawityaa ikami, aritaki rañahae. ²⁶Tema ikaatzi añayita-tsiri nimaeka, ikaatzi kemijantaanari naaka, aritaki rañahae ikamawi-takyaa-rika. ¿Pikemijantziroma iroka?” ²⁷Okantzi Marta: “Nokemijantzimi Pinkathari, tema eeroka Jeepatziitoetani, Itomi Tajorentsi, pokaentsiri jaka kepatsiki.”

Riraakotapaakari Jesús ikiteetakirira Lázaro

²⁸Ari okaatzi okenkithawaetakaakiri Marta, jatanaki okaemi María, irento, okamanta-thata-paakiro, okantziro: “Areetapaaka yotaantaniri, ikaemimi.” ²⁹Okanta okemawaki roori, intsipaete okatziyanaka, oshiyashi-tanakari oñaawakiri Jesús. ³⁰Tekiraata raretyaa Jesús nampitsiki, roojatzi ijeekaki janta otonkiyo-tawakarira Marta. ³¹Ikanta Judá-paeni ikaatzi tsipata-kawori opankoki María roemoshirenkiro, tema iñaawakiro intsipaete okatziyanaka iyaatanaki, royaatee-yanakironi

^{11.11-13} makoryaantsi = mahaantsi ⁱ 11.16 Tsipari = Dídimos ^j 11.18 tee inteena-perori = 3 kilómetro = 15 estadio

roshiya-kaantzi irawaeta-tyeeyaa kitataa-rewoki. ³² Okanta areetapaaka María ijeekakira Jesús, otziwerowa-shita-paakari okantapaakiri: “¡Pinkathari! Ari pijeekimi eeroka jaka, eero ikamimi aarini.” ³³ Ikanta ñaakiro Jesús irayimo-tapaakari María, ari ikantzi-tapaakari Judá-paeni ikaatzi oyaatapaa-kirori, otsinkashiryaa-nakiri rirori, antawo okatsitzimo-shire-tanakiri. ³⁴ Ari rojampi-tanakiro, ikantziro: “¿Jempema pikitataki-rika?” Ari ikantee-tanakiri: “Pipoki Pinkathari, piñeeri.” ³⁵ Ari riraapaakari rirori Jesús. ³⁶ Ari ikantee-yanakini Judá-paeni: “¡pamineri, osheki retakoperokari rirori!” ³⁷ Eenitatsi itsipa Judá-paeni kantaneen-siri: “Riiwitaka irika aminakaeriri mawityaakiri, ¿iitaka kaari raminanta jempeme ikinakaero eero ikamanta Lázaro?”

Rañaantaari Lázaro

³⁸ Ari rapiita-nakiro Jesús okatsitzimo-shire-tanakiri, riyaaata-shita-nakiri jempeme ikiteetakiri. Tema omoo iroka, antawo mapi rashitakoe-tanta-kariri. ³⁹ Ikantzi Jesús: “Poteenkiro mapi.” Ari okantzi Marta, ritsiro kamaentsiri: “¡Pinkathari! Aamashitya shitzitakirika, tema kaatakotaki 4 kitejeri ikamantakari.” ⁴⁰ Ikantzi Jesús: “¿Tema nokantzitakimi aririka pikemijantena aritaki piñaakiro itajorenka Tajorentsi?” ⁴¹ Tema roteenkatakiro mapi. Ari raminanaki Jesús inkiteki, ikantanaki: “Ashitanari, namanimi eeroka, tema pikemakina. ⁴² Niyotzi ari pikanta-piintatyyaa pikemana. Rootaki nokantan-tzimiri ikemantyaari atziri-paeni ikaatzi piyoteen-chari jaka, rootaki ikemijantanteemiri eeroka otyaanta-kinari.” ⁴³ Ikanta ñaawae-takiro iroka ñaantsi, ishintsitanakiro ikaemanaki ikantzi: “¡Lázaro! ¡Pishitowae!” ⁴⁴ Tema shitowapae kamawiteen-chari roojotakawo manthaantsi rakoki eejatzi iitziki, roojatzi iponawoo-takawo ipona-tantee-tawakariri. Ikantzi Jesús: “Piponaryaakoteeri, riyaaetea.”

Ikamanta-wakaeta rowamaa-kanteri Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Rootaki ikemijanan-tanakari osheki Judá-paeni ikaatzi jateentsiri oyaatanakirori María, ikaatzi ñaakirori rantakiri Jesús. ⁴⁶ Roo kanteencha eenitatsi itsipa Judá-paeni jatashi-takiriri Inashitantaniri-paeni. Ikamanta-paakiri okaatzi rantakiri Jesús. ⁴⁷ Rootaki ipiyotan-tanakari Inashitantaniri-paeni, eejatzi reewari Omperatajorentsitaa-rewo, tema riyoshiita ipiyotee-yakani riiperoripaeni, ikanta-wakahaeyani: “¿Jempema akantyaaka? Osheki iñeetakiri itajonkawentantaki irika atziri. ⁴⁸ Aririka akema-mintha-tashi-tyaari, aritaki ithonkanakyaa ikemijanteeyanakini maawoeni. Ari ipokaki reewaritepaeni wirakocha, itzimpooka-paakiro tajorentsi-panko, ari ithonkakae maawoeni aakapaeni.” ⁴⁹ Tema riiwitaka paerani reewari-perote Ompera-

tajorentsitaa-rewo iitachari Caifás, ikantanaki rirori: “Kimitaka tee piyotee-yanitzi eeroka. ⁵⁰Tee pikenkishire-teeyaani rootaki kameetha-tatsini ikama-wenta-yitee apaani atziri, eero ithonkae-tantee anampiki.”

⁵¹Ikanta Caifás Jewatzi-riri ompera-tajorentsitaa-rewo, iñaawae-takaakiri Tajorentsi. Okantawitaka tee riyotzi, riitaki Jesús ikenkitha-takotaki ikamawenteri isheninka-paeni. ⁵²Tee apatziro ikamawenteeri Judá-paeni, tema rootaki ipiyotan-teeyaari maawoeni itomipaeni Tajorentsi ikaatzi jeekayi-teentsiri jempe-rika-paeni jaka kepatsiki. ⁵³Aripaete ikowaeyakini reewarite Judá-paeni rowamaa-kaanteri Jesús.

⁵⁴Rootaki kaari ikowantanaa Jesús itsipata-neeyaari Judá-paeni. Tema shitowanaki jempe inampiji-takawo, jataki ochempi-mashiki ojeeki nampitsi iitachari Efraín. Ari ijeekakaa-paeri janta itsipayi-takari riyotaani-paeni.

⁵⁵Rooteentsi roemoshirenkaero Judá-paeni Anonkoryaantsi, osheki atziri jatatsiri Aapatziyaweniki rowetsika-shire-yityaa. ⁵⁶Osheki ramina-mina-witee-takari Jesús, rojampita-wakahaeyani tajorentsi-pankoki, ikantzi: “¿Jempema pikanteeyini eeroka? ¿Arima ipokaki rirori roemoshirenkaetaha?”

⁵⁷Ikanta Inashitantaniri-paeni eejatzi reewari Ompera-tajorentsitaa-rewo-paeni, ikantan-tayitaki: “Eenitatsi-rika yoteentsini jempe ijeeki Jesús, ikamante, naakaan-teriita.”

Ijeetan-teetari Jesús kajankaari

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

12 ¹Tema yotapaaka 6 kitejeri roemoshirenkan-teetyaawori Anonkoryaantsi, jataki Jesús Ashironkaa-pankoniki, inampiki Lázaro rañaa-kahaeri. ²Okanta otsireniityaanaki ari ikaemae-takiri Jesús rakiyoteri itsipa-minthari-paeni. Rootaki oyiitan-tatsiri Marta. Ari ijeekitakari eejatzi Lázaro itsipatakari Jesús rowaeyani. ³Amakota-paaki María kajankaari. Osheki owinawo iroka. Ojeetan-takari iitziki Jesús. Oshetan-tanaari oeshi. Kajankaenkatanaki maawoeni pankotsiki. ^k ⁴Ikanta Judas Nampitsi-weri, riyotaani Jesús pithokashityaarini paata, ikantanaki rirori: ⁵“¿Oetaka kaari ipimantee-tantawo iroka kajankaari? Ari aakimi osheki koriki, riitaki apashityaaririmi ashironkaenkari-paeni.”^l ⁶Teera roo ikantan-tyaari Judas retakotatyaa-ashironkaenkari-paeni, tema koshintzi rirori. Riitaki kempoyaa-witariri koriki, roo kanteencha ikoshita-piintziri eepichokiini. ⁷Ikantzi Jesús: “Piñaashi-tyaawo, tema rootaki okashiya-kaawentakinari

^k 12.3 kajankaari = nardo; owinawo = apaani libra = 300 gramo ^l 12.5 osheki koriki = 300 denario. Riitaki ipineetziriri antawae-tatsiri apaani ojarentsi.

aririka ikiteetakina paata. ⁸Riima ashironkaen-karipaeni ashi rowaero ijeekimotemi, rooma naaka okapichoki-tapaaki nojeeki-motaneemi.

Ikamanta-wakaeta rowaeteri Lázaro

⁹Tema osheki Judá-paeni yoteentsiri ari ijeeki Jesús janta Ashironka-pankoniki. Riyaatee-yanakini janta. Tee apatziro raminiri Jesús eejatzi Lázaro, rañaa-kahaeri Jesús. ¹⁰Roo kanteencha ikamanta-wakahae-yakani reewari Ompera-tajorentsita-rewo rowamayiri Lázaro. ¹¹Riitaki Lázaro kantakaan-takirori kaari raripero-tanta-naari Judá-paeni ikaatzi kemijanta-neeriri Jesús.

Areetaa Jesús Aapatziyaweniki

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹²Okanta okitejeta-manee, osheki atziri jateentsiri Aapatziyaweniki roemoshirenkiro Anonkoryaantsi. Ari ikemaeyakini ikanteetzi: “Areetapaaka Jesús Aapatziyaweniki.” ¹³Ichekae-yanakini oshiyawori kompiroshi. Jateeya-nakini itonkiyo-tawakyaari, ikaemaeyini ikantzi:

¡Kaakitaki awinkatharite!

¡Riitaki Tajonka-wentaa-rewo, tema Pinkathari otyaanta-kiriri!

¡Riitaki Awinkathariperoteeyaari aakapaeni Israel-paeni!^m

¹⁴Ari iñaapaaki Jesús ewonkiri ikyaakoetari, ikyaako-tanakari, tema riitaki ikenkitha-takoe-tzitakari paerani Jankinarentsiki, ikanteetaki:^{12.14-15}

¹⁵Kijakowentoni-jato, eero pithaawaeyini,

Pokakira Piwinkatharite,

Ikyaako-takari ewonkiri ikyaakoetari.

¹⁶Teera ikematha-witawo riyotaani-paeni Jesús owakira ikemawakiro. Roo kanteencha roenoka-shitan-taawori Jesús rowaneenkawo, aripaete ikenkishireeya-nakani, riiwitaka Jesús rojankina-takoetzi. ¹⁷Tema osheki ikenkitha-takoyi-taneero okaatzi iñaakiri atziri-paeni itsipatakari paerani Jesús rañaakaan-taariri Lázaro. ¹⁸Rootaki riyaatan-tayita-nakari atziripaeni itonkiyo-tawakari Jesús, tema ikemako-takiri rañaakaeri kamawita-chari. ¹⁹Riima Inashitantaniri-paeni ikanta-wakahae-yanakani rirori: “Piñaakiro, kimitaka eero otsinampaeri. Paminiri, rootaentsi riyaata-shiteri maawoeni.”

Ñaawaetzirori Igrezia-thate ikoyi iñeeri Jesús

²⁰Eenitatsi wirakocha-paeni itentayitanakari ikaatzi jateentsiri roemoshirenkaeyani. ²¹Ikanta wirakocha-paeni rontsiroka-paakari Felipe,

^m 12.13 Kaakitaki awinkatharite = Hosana; Waerontsi ^{12.14-15} ikyaakoetari = asnillo, asna

poñaachari Shima-pankoniki nampitsi jeekatsiri Tepoweniki. Ikantapaakiri: “¡Pinkathari! Nokoyi noñeeri Jesús.”²² Jatanaki rirori Felipe, ikamanta-paakiri Andrés. Apitekiro riyaaanaki, ikamantakiri Jesús.²³ Ari ikantzi Jesús: “Monkaata-paaka roenoka-shitan-teeyaawori rowaneenkawo Itomi Atziri.²⁴ Tema apaani okithoki kaari kamaki-tatsini aririka ipankiitero, ashi oyiro okaamatsite apaani okithoki. Rooma aririka okamaki-tapaente ipankiitero, aritaki iñaahaeteero okithoki-perotee. Omaperotatya.”²⁵ Eenitatsi-rika etakota-wae-tachari rantayi-tziro ikowa-shiwaetari, aritaki ipeyashi-teeyaa. Riima ikaatzi maninteeroni ikowashiwaetari rantayitziri jaka kepatsiki, ikamawenta-naatziro rañaantee-yaari.²⁶ Eenitatsi-rika kowatsini noshiya-kaanteri nomperatani, roshiya-kotenawo naaka. Jempe-rika nojeekae naaka, aritaki ijeekitee-yaari rirori nomperatani. Eenitatsi-rika nokimita-kaari nomperatani naaka, riiitaki Ashitanari kantakae-yaawoni ipinkathee-tantyaariri paata.”

Ikamantakota Jesús rowamahaeteri

²⁷“¡Antawoete okantzimo-shire-takina nimaeka! ¿Jempema nokanteka? ¿Nokantema: ‘Ashitanarí, powatsinaryaako-shire-teena?’ ¡Tema rootaki nopokan-takari, nomonkaa-teero! ²⁸Ashitanarí, poñaahantero pitajorenka.” Ikemaetatzii ñaawaeta-neentsiri inkiteki, ikanteetzi: “Tema noñaahan-takiro, nimaeka napiitero.”²⁹ Ikemaki atziri-paeni piyoteen-chari, ikantee-yanakini: “Ookatha-rentsira iroka.” Roo kanteencha ikantzi itsipa-paeni: “Tema apaani ronampiri Tajorentsi ñaanata-kiriri.”³⁰ Ikantanaki Jesús: “Tee apatziro naaka iñaanatana, tema eeroka-paeni iñaawae-wentaki.”³¹ Rooteentsi iñeeteri rowajankitaan-te jaka kepatsiki, rotsinampae-teeri pinkathari-wentziriri jaawiki-jatzipaeni.³² Roo kanteencha aririka rowatzika-koetakina jaka kepatsiki, aritaki nokaema-shire-teeri maawoeni.”

³³Ari rooñaawontzirori Jesús jempe okantyyaa aririka rowamahae-takiri.³⁴ Ari rakaeya-nakini atziri-paeni, ikantzi: “Iyoteeyironi ikantee-tziri Ikantakaan-teetani: ‘Tema Kañaaniri Jeepatziitoetani.’ ¿Iitakama pikantantari eeroka otzimatyee rowatzika-koeteeri Itomi Atziri? ¿Jempema iiatyyaaka iiteetziri Itomi Atziri?”³⁵ Ikantzi Jesús: “Eeniro ijeekimo-taneemi ikantee-tziri ‘Koñeetyaatsiri,’ apatziro ijeekanee eepichokiini. Poshiya-kaantero panashi-teemi okoñeetyeera, eero omapokan-tzimi oshiyawori tsireniri. Tema ikaatzi anashitachani otsirenikaakitzira, tee iñeero jempe ikini.”³⁶ Pikemijanteeri iiteetziri ‘Koñeetyaatsiri’ eeniro ijeekimo-yitzimi, poshiya-kotyaari rirori.”

Tee ikemijanteeyini Judá-paeni

Ithonka-nakiro iñaawae-takiro iroka, shitowanaki Jesús. Tee roñaahan-tanaa.

ⁿ 12.24 okithoki = triho ^o 12.29 Waerontsi

³⁷Okantawitaka osheki itajonka-wentantaki Jesús inampiki isheninkapaeni, tee ikemijanteeyini. ³⁸Otzimatyee omonkaatyaa rojankina-takiri Kamantan-taniri Isaías, kantatsiri:

¡Pinkathari! ¿Itaka kemijanteroni ñaani?

¿Itzimikama roñaahakiri ishintsinka Tajorentsi?P

³⁹Iroka otsipa rojankina-takiri Isaías, rootaki kaari ikemijantan-teeta, ikantaki paerani:

⁴⁰Riitaki Tajorentsi mawityaaki-takaa-kiriri,

Imajontzi-takaa-yitakiri,

Rootaki eero ikowichaa-tanta,

Eero ikematha-tantawo.

Ari okantyya eero ipiyashi-tantaana naaka,

Nowawijaa-kotan-teeyaariri.

⁴¹Roo ñaawae-tanta-kawori iroka Isaías, tema ñaashireta-kitziro rowaneenkawo Jesús, rootaki ikenkitha-takotan-takariri. ⁴²Okantawitaka okaatzi kanteen-chari, osheki Judá-paeni kemijanta-neeriri Jesús, imatzita-nakawo pinkathari-paeni. Roo kanteencha tee ithawetakotziro ithaawantatyaari Inashitantaniri-paeni, eero romishitowan-tari ikyaa-piintzira jempe ipiyota-piinteeyani. ⁴³Ari okantzimaetaka. Riitaki ikowa-perotakiri raapatziyaari Inashitantaniri-paeni, riima Tajorentsi, te ikoyiri.

Jesús iyakowenteerini atziri-paeni

⁴⁴Ari ishintsitanaki icheraanaki Jesús, ikantanaki: “Ikaate kemijanteenani naaka, tee apaniro ikemijantana, tema ikemijantzi-takari otyaantanari. ⁴⁵Ikaatzi ñahaenani naaka, okimiwi-takawo riimi ñahaerimi otyaanta-kinari. ⁴⁶Rootaki nopokan-takari naaka, noshiyee-yaari ‘Koñeetyaatsiri,’ nokoñee-tyaakoteeri jaawiki-jatzi. Eero ijeekayitee otsireni-kaakitzira ikaate kemijanteenani. ⁴⁷Tee roo nopokan-tyaari jaka kepatsiki nowajankitaante, tema nopokatzi nowawijaa-kotante. Roo kanteencha ikaatzi kemawitawori noñaani, tee ikemijantzi, te naaka owajankiteerini. ⁴⁸Eenitatsi-rika maninta-kinani, kaari kemijanteeroni noñaani, tzimaki owajankiteerini. Kimiwaetaka iroka ñaantsi-paeni okaatzi noñaawae-yitakiri atziritanakityeemi, rootaki owajankitaan-tatsini paata, ipiyatha-waante-teetakina. ⁴⁹Tema tee noñaawae-tashi-waetyaa naaka apaniroini, tema riitaki Ashitanari otyaanta-kinari, riitaki kantakinari okaatzi nokanta-yitakiri eejatzi niyotaan-tayitakiri. ⁵⁰Niyotziro naaka ikantakaan-tziri Ashitanari, rootaki ñaa-kaanta-tsini. Ari okantari, okaatzi nokanta-yitziri naaka, nothotyaa-tziro okaatzi ikanta-kinari Ashitanari.”

P 12.38 ishintsinka = rako

Ikewiri iitziki Jesús riyotaani-paeni

13 ¹Tema yotapaaka apaani kitejeri roemoshirenkae-tziro Anonkoryaantsi. Tema riyotaki Jesús monkaata-paaka rookantaneeyaawori kepatsi, rooteentsi riyaaatee itsipata-paeyaari Ashitariri. Antawo retakotakari ikaatzi kemijanta-kiriri, tema ari ikanta-piintatya retakotari roojatzi omonkaa-tanta-paakari maawoeni. ²Tekiraata rowae-yaani, ikaaripero-shire-takae-takari Kamaari irika Judas, itomi Simón Nampitsi-weri, ikowaki ipithoka-shityaari Jesús. ³Tema riyotzi Jesús riitaki Tajorentsi otyaanta-kiriri. Riyotzitaka aritaki riyaaatee itsipata-paeyaari Tajorentsi, tema riitaki Iriri, riitaki shintsi-pero-takaeriri. ⁴Ikanta rowae-yanira, ari ikatziya-nakari Jesús, raatonkoryaa-nakawo iithaari, rowathaki-tanakawo apaani maathaantsi. ⁵Opoñaashita raaki nijaa ijakiro kewaako-mentotsiki. Ikewa-kiri iitziki riyotaani, roshetan-tanaari iitziki maathaantsi rowathaki-takarira. ^{13.5-17} ⁶Roo ikewirimi iitziki Simón Pedro, ikantanakiri: “¡Pinkathari! ¿Eerokama kewinani noetziki naaka?” ⁷Ikantzi Jesús: “Tee pikematha-tziro nimaeka okaatzi nantziri, roo kanteencha aritaki pikematha-teero paata.” ⁸Ikantzi Pedro: “¡Tee nokoyimaeta pikewina noetziki.” Ikantzi Jesús: “Eerorika nokewimi piitziki, teera paapatziyana.” ⁹Ikantzi Simón Pedro: “¡Pinkathari! Eero pikewa-shitana noetziki, tema pikewatyeeena maawoeni nakoki eejatzi noetoki.” ¹⁰Ikantzi Jesús: “Ikaatzi owakira pakaana-kirori ikaawoshita, apatziro ikoyi ikewaneero iitzi, tema kitetaki maawoeni iwathaki. Tema kitetee-yakimini eeroka-paeni, okantawitaka tee maawoeni pikite-shire-teeyini.” ¹¹Tema riyotakiri Jesús itzimi pithoka-shityaarini, rootaki ikantan-takari: “Tee maawoeni pikite-shire-teeyini.”

¹²Tema ikaatakiro ikewa-kiniri iitzi riyotaani-paeni, ikithaa-tanaawo iithaari, jeekapae jempe rowaeyani, ikantziri: “¿Pikematha-takiroma eeroka-paeni okaatzi nantakiri? ¹³Tema pikanta-piintakina eeroka-paeni ‘Yotaanarí, Pinkatharí.’ Omaperotatya pikantanari eeroka-paeni, naakataki. ¹⁴Tema naaka ‘Yotaantanari,’ naaka ‘Jewari’. Roo kanteencha noshiyakari omperataarewo nokewakiro piitzi, ari pikimityaari eeroka-paeni pikewa-wakaayiteeya piitziki. ¹⁵Aritaki noñaaha-kimirori naaka jempe ikantee-tziro, rootaki pimayita-neeri eeroka-paeni. ¹⁶Teera añee pinkatha-terini omperataarewo rawijiri omperatariri ipinkatheeteri. Teera añee eejatzi otyaantaarewo rawijiri otyaantziriri. Omaperotatya. ¹⁷Aririka pikematha-taneero iroka, aririka pantayi-taneero, ari ikimo-shire-wenteetakimi eeroka. ¹⁸Iroka nokantemiri, roo kanteencha, tee maawoeni nokanta-kotemi. Tema niyotziri naaka ikaatzi niyoshii-yiteeri. Ari omonkaa-tyaari Jankinarentsi-perori, ikanteetaki:

13.5-17 Ikewa-kiri iitziki

Irika akiyota-kinari naaka, riitaki pithoka-shitenani.
 19Nokamantzi-tatziimiro nimaeka, tema aririka omatakyaa, rootaki pikemijanta-pero-tanteenari ‘Naakataki’. 20Eenitatsi-rika aapatziyaarini notyaantani, naaka raapatziyaka. Eenitatsi-rika aapatziyaanari naaka, riitaki raapatziyaka otyaanta-kinari.”

Ikamantzi Jesús riitaki pithoka-shityaarini Judas
(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

21Ari ikaatakiro ikenkitha-takotakiro iroka-paeni, antawo okatsitzimoshire-tanakiri Jesús. Ikantzi: “Pikaatee-yakini eeroka jaka eenitatsi apaani pithoka-shitenani. Omaperotatya.” 22Ari ramina-wakaanaka riyotaani-paeni, tee riyotzi jempe itzimi ikenkitha-takotziri. 23Ikanta retako-perotani riyotaani Jesús, tsipata-kariri ijeekakira rowaeyani. 24Iñaana-chera-tanakiri Simón Pedro, ikantziri: “Pojumpiteri jempe itzimi ikenkithata-kotziri.” 25Ari ishirinka-shita-paakari okaakiini Jesús, ikantziri: “¡Pinkatharí! ¿Jempema itzimika pithoka-shitemini?”^q 26Ikantzi Jesús: “Itzimi-rika aawakironi nashetakiri eepichokiini ratanteetari, riitaki.” Rashetaki Jesús eepichokiini ratanteetari, ipakiri Judas Nampitsiweri, itomi Simón. 27Ikanta rowawakawo Judas ratanteetari. Ari ikaaripero-shire-takaa-nakiri Kamaari. Ikantziri Jesús: “¡Judas! Pimatero intsipaete pikenkishire-tzitakari.”^r 28Roo kanteencha tekatsi apaani ikaatzi rowaeyani kematha-terini Jesús iita ikantan-tariri. 29Roshiya-kaantatzi ikantatziiri: “Piyaate pamanante oemoshirenkantyaari.” Tema riitaki Judas oyiriri koriki. Roshiya-kaantzi itsipa-paeni, ikantatziiri: “Piyaate pamanante apayiteriri ashironkaenkari.” 30Ikanta ithonka-nakiro rowanakawo Judas ratanteetari, jatanaki. Tema tsireni-tanaki.

Owakirari Ikantakaan-teetani

31Tema jatanaki Judas, ikantzi Jesús: “Monkaata-paaka nimaeka roenoka-shitan-teeyaawori rowaneenkawo Itomi Atziri. Ari iñahaeteerori eejatzi rowaneenkawo Tajorentsi. 32Aririka iñahaeteerori rowaneenkawo Tajorentsi, iñahezti-tyaawori eejatzi rowaneenkawo itomi, riitaki Tajorentsi oñaahan-teeroni. Nimaekaha roñaahantero. 33Notyomiite, kapichoki-tapaaki nojeeki-mota-neemi. Osheki paminamina-witeena, eero piñahaana. Roo kanteencha aritaki nokantzi-takari asheninka-paeni Judá-paeni, roojatzi napii-tzitemiri nokantemiro eerokapaeni: ‘Eero pimatziro piyaatee jempe nojeekae naaka.’ 34Iroka owakirari nokanta-kaantani: ‘Otzimatyee petakotawakaayiteeyaa.

^q 13.25 okaakiini = ishpaneekei ^r 13.27 Kantako-tachari jaka “ikaaripero-shire-takaa-nakiri Kamaari” tee roo kantakaan-teroni rowawakawo Judas owanawontsi, ikaaripero-shire-tanta-nakari, tema riitaki kowashi-takawori ikaaripero-shire-tanta-nakari.

Nokimita naaka netakoyi-tzimi, ari pikimitaneeyaari eerokapaeni, petakotawakaayiteeyaa.’ ³⁵ Aririka petakotawakahaeya eerokapaeni, ari riyoteemi maawoeni eerokayitaki niyotaani.”

Ikenkitha-takotziro Jesús rookawentantya Pedro

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ Ikanta Simón Pedro rojampi-tanakiri Jesús: “¡Pinkathari! ¿Jempema piyaateka?” Ikantzi Jesús: “Janta niyaatenta naaka, eero omata poyaatena nimaeka, rooma paata aritaki omatakya poyaatena.” ³⁷ Eekiro ishintsitatzii Pedro, ikantzi: “¡Pinkathari! ¿litaka eero omatanta noyaatemi nimaeka? ¡Aritaki noshine-wenta-kimi naaka!” ³⁸ Ikantzi Jesús: “¿Omaperotatyaama pishine-wentena? Tekirarika iñeeta tyaapa, mawa pikante: ‘Tee niyotziri Jesús.’ Omaperotatya.”

Roshiyawo Jesús Awotsi Rareetan-teetari Ashiteeriki

14 ¹ “Eero powashire-waeteeyani. Pawentee-yaari Tajorentsi, pawenta-yina eejatzi naaka. ² Janta ipankoki Ashitanari eenitatsi osheki jempe anampita-paeyaawo. Eeromi otzimi, eero nokantzimi niyaatee nowetsika-paemi jempe pinampi-yitapae-yaawo eerokapaeni. ³ Aririka niyaatee, nowetsika-yiteemi jempe pijeepae. Opoñaashitya nopiyashi-teemi, naaka-taki aaneemini. Pijeeka-yitapae nojeeka-paera naaka. ⁴ Piyotee-yironi eerokapaeni awotsi riyataan-teetari jempe niyaatee naaka.” ⁵ Roo kanteencha ikantanaki Tomás: “Pinkathari, tee niyotee-yini jempe piyaate. ¿Jempema nokantyya niyotan-tyaawori awotsi?” ⁶ Ikantzi Jesús: “Naakataki Awotsi, Kyaariperori, Añaamentotsi. Apatziro ipampitha-wooki-teetena naaka, aritaki rareetee-takyya ijeekira Tajorentsi, Ashiteeri. ⁷ Ari piyopero-teenami naaka, aritaki piyoteerimi Ashitanari. Ro kanteencha piyotzimaetaari nimaeka, tema riitaki paminakirika.”

⁸ Ikantzi Felipe: “Pinkathari, anjatyaa poñaayinari Ashitzimiri. Tema tekatsi itsipa nokoyiri.” ⁹ Ikantziri Jesús: “Felipe, aritaki ojamanitaki notsipa-yitakimi eeroka-paeni, ¿tekirama piyotana? Ikaatzi ñaakinari naaka, iñaakiri Ashitanari. ¿litaka pikantantari: ‘poñaayinari Ashiteeri’? ¹⁰ ¿Tema pikemijanta-na ari notsipatari Ashitanari, ari itsipatzitana rirori? Okaatzi nokanta-yitziri, teera naaka nintakaa-shityaawoni nokenkitha-takotemiro. Riitaki Ashitanari tsipashire-tanari, riitaki antakaa-yitanawori rantawaeri. ¹¹ Pikemijantena nokantakimi ari notsipatari Ashitanari, ari itsipatzitana rirori. Okompitzi-motzimi-rika nokanta-kimiri, pikemijantaa-jeetena piñaakina notajonka-wentan-tayitaki.

¹² Ikaate kemijanteenani naaka, ari roshiyeena naaka itajonka-wentan-tayitee. Aritaki imapero-tanakiro itajonka-wentante, awijanakiro

okaatzi iñaakoe-takinari naaka, tema rooteentsi niyaatee naaka notsipapatae-yaari Ashitanari. Omaperotatya. ¹³Okaate pikowako-yiteenari eerokapaeni pawentahaana, aritaki nomatakimiro. Rootaki ithaamentanteetyariri Ashitanari, iñahaetero-rika okaatzi itajonka-wentan-tayitaki Itomi. ^{14.13-14} ¹⁴Okaate pikowako-yiteenari eerokapaeni pawentahaana, aritaki nomatakimiro.”

Ikashiya-kaeteeri Ishire tajorentsi

¹⁵“Aririka petakoteena, aritaki pikemijanteero nokanta-yitzimiri. ¹⁶Aritaki nokowako-teeri Ashitanari rotyaanteemi otsipa Ookakowentan-taniri, ¹⁷Ishire tajorentsi-perori iroka, rootaki tsipata-piintee-mini. Riima jaawi-jatzipaeni eero itsipatari rirori, tema tee iñeeri, tee riyotziri. Rooma eerokapaeni piyotee-yirini, ojeekimo-teemi, rootaki tsipa-shire-tee-minini.

¹⁸Eero poshiyari miritzi rookawentee-tziri, aritaki nopiye notsipateeyeemini. ¹⁹Rooteentsi, eero iñaayitaana jaawi-jatzipaeni. Roo kanteencha eerokapaeni aritaki piñaayi-teenaa, ari pikañaaniyitee, tema naaka kañaaniri. ²⁰Aripaete piyoyitee notsipashiretari Ashitanari, eejatzi eerokapaeni pitsipashiretana, ari nokimitzitari naaka notsipashire-teemi eerokapaeni. ²¹Ikaate kemijanteenani, roñaahan-tziro kyaari-pero retakotana. Rootaki retakotanteeyariri Ashitanari, eejatzi naaka netakotee-yaari, aritaki noñaaha-yitee-yaari.” ²²Ikanta Judas (kaari Nampitsi-weri) rojampi-tanakiri: “Pinkathari, ¿Oetaka poñaahan-teenari naakapaeni, eero poñaaha-yitaari itsipa-paeni?” ²³Rakanaki Jesús: “Ikaatzi etakotanari naaka, ikemijanta-waantetana. Rootaki retakotanteeyariri Ashitanari. Ari notsipatari Ashitanari notsipashire-yitee-yaari irika-paeni. ²⁴Riima kaari etakoteenani, ipiyatha-waante-takina. Tee naaka yotashi-waetyaawoni okaatzi nokantayitakimiri, tema Ashitanari otyaanta-kinari riitaki yotakaa-yitaki-nawori.

²⁵Nokaman-tatziimiro iroka-paeni eeniro nojeeki-moyitzimi. ²⁶Rooma Ishire tajorentsi, Ookakaa-wentemini, rotyaantemiri Ashitanari poyaateenani, rootaki yotaapaa-kimironi maawoeni, okenkishiryaakaemiro okaatzi nokantayitakimiri. ²⁷Kameetha pijeekayitee. Roo kanteencha tee nokenkitha-takota-tziro jempe okanta ijeekakaantzi jaawijatzi-paeni. Tema naaka matzirori pijeekan-teeyaari kameetha. Eero powashiretako-waeta-shita, eero pithaawa-shiwaeta. ²⁸Aritaki pikemayi-takina nokantaki: ‘Rooteentsi niyaatee, roo kanteencha aritaki nopiyashi-teemi eeroka-paeni, ari akaatee ajeekayitee.’ Ari petako-pero-tenami, eeromi powashire-waetami nookayi-taneemira, aritakimi pikimo-shire-wenta-kinami piyotaki

14.13-14 Waerontsi

niyaatatyee Ashitanariki, awija-kinari natzirita-paentzira. ²⁹Nokaman-tzita-tziimiro nimaeka, aririka omayitakya, pawenteena naaka. ³⁰Eero nokenkitha-waeta-kaeteemi, tema awotsikitaki Kamaari pinkathari-wentan-tatsiri kepatsiki. Tema tee ipinkathari-wentana naaka. ³¹Roo kanteencha otzimatyee nokemijanteeri Ashitanari, rootaki riyotan-tyaari atziri-paeni netakotari naaka Ashitanari, nantziniri okaatzi ikantanari rirori. Pikatziya-yitanee. Jame aatee.”

Roshiyawo Jesús oponkitzitha-perori pankirentsi

15 ¹Eekiro ikantana-kitziiri Jesús riyotaani-paeni: “Naaka kimitawori oponkitzitha-perori pankirentsi. Riima Ashitanari roshiyari pankitzirori. ²Eerorika okithokitzi otewatha, ichekiro ashitawori. Rooma kithoki-tatsiri, rowameetha-chewa-tziro, rowaankiityaa-kotziro okithoki-pero-tantyaari. ³Tema kaankiityaa-koyitakimi nimaeka eerokapaeni, okantakaemi ñaantsi-paeni nokaman-tayita-kimiri. ⁴Tema tee okithokitzi apaani otewatha pankirentsi chewaryaa-thata-tsiri, otzimatyee oshookan-tyaawo oponkitzitha. Ari okimitari eerorika poejokirokana naaka, eerowa omata pantayi-teero kameethari. ⁵Naaka kimitawori oponkitzitha pankirentsi, rooma eerokapaeni pikimitakawo ochewatha-paeni. Tema ikaatzi oejokiro-tanari naaka, ari nokemi-tzita-kariri rirori, kimiwitaka ikithoki-pero-teemi. Eerorika pitsipa-shiretana naaka, eero pimatziro panterimi. ⁶Ikaatzi kaari oejokiro-teenani naaka, ari nooka-wenta-yiteeyaari. Ari ikimiteeyaawo kamachewa-thata-tsiri pankirentsi, rahaetziro itahaetero. ⁷Poejokiro-taneenarika, pikyaaryoo-wenta-neero okaatzi niyotaa-yitakimiri, aritaki imatakimiro Ashitanari okaate pikowako-teeriri. ⁸Aririka poshiya-kota-kyawo kithoki-pero-tatsiri pankirentsi, aritaki riyoteemi eeroka niyotaani. Rootaki ipinkathee-tantyaariri Ashitanari. ⁹Osheki netakoyi-takimi eerokapaeni, noshiyakari Ashitanari retakotana naaka. Pinintaa-hae-yaawo netakoyi-teemira. ¹⁰Aririka poetziñaari-kotanee-yaawo pikemijanteero nokanta-yitakiri, ari pinintaa-hae-yaawo netakotzimi, nokimitero naaka nokemijantziri Ashitanari nonintaa-waetawo retakotana. ¹¹Roo nokamantan-tzimirori iroka-paeni pikimo-shire-tziitan-tyaari maawoeni eerokapaeni, nokimiteero naaka.

¹²Iroka noñaani nokantzi: Otzimatyee petakotawakaayiteeyaa nokimiteero naaka netakoyi-teemi eerokapaeni. ¹³Eenitatsi-rika atsipewentariri ikamawenteri itsipaminthari, roñaahan-tatziro retakoperotanta. ¹⁴Notsipaminthaperotani eerokapaeni, aririka pantayi-taneero okaatzi nokantzimiri. ¹⁵Ari okaatapaaki nokimi-takaantzimi omperataarewo, tema apaani onampitaa-rewo tee riyotziro okaatzi rantziri omperatariri. Eeroka notsipaminthari-paeni nimaeka, tema nokaman-takimiro maawoeni ikamanta-kinari Ashitanari. ¹⁶Tee

eerokapaeni yoshiitenani, tema naaka yoshii-yiteemi eerokapaeni. Naakataki otyaanta-yitakimiri jempe-rika-paeni, poshiya-kotee-yaawo pankirentsi kithoki-pero-tatsiri. Rootaki imatanteemirori Ashitanari oeta-rika pikowako-tenari pawentahaana.^s ¹⁷Iroka noñaani nokantzimiri: Otzimatyee petakotawakaayiteyaa.”

Ikijaneenta-nakimi jaawijatzipaeni

¹⁸“Aririka piñaayi-takiro ikija-neenta-yitanakimi jaawijatzipaeni, pikenkishireero ari ikantee-takina naaka ikija-neenta-waetee-takina. ¹⁹Roojatzimi poshiyaa-koyit-yaari jaawija-tzipaeni, aritaki retakoyi-takimimi, ikimita-wakahaa rirori retakotawakaeyani. Roo kanteencha niyoshii-yiteemi naaka, roojatzi pitsipa-witari jaawi-jatzipaeni, rootaki ikijaneentan-tzimiri. Okimiwi-takawo nimaeka kaarimi eeroka jaawijatzipaeni. ²⁰Pikenkishiretero nokantzi-takimiri: Teera añee pinkatha-terini omperataarewo rawijiri omperatariri ipinkatheeteri. Ari ikantee-temiri eerokapaeni ikowaete rompojeetemi, ikimii-taakina naaka. Ikaatzi kemijanta-waante-takinari naaka, aritaki ikemijanta-yiteemi eerokapaeni. ²¹Rootaki ikowaetan-tyaari rowamahaetemi, tema eeroka niyotaani-paeni. Tema okantakaan-tziro tee riyoteeyirini Tajorentsi otyaanta-kinari jaka. ²²Eero rantayi-tziromi kaari kameethatatsi irikapaeni, eero nopokimi niyotaa-yiteeri. Roo kanteencha eero omataami nimaeka rookakaa-wentee-yaawo iyaari-peronka. ²³Ikaatzi kijaneenta-kinari naaka, ikijaneentzi-takari Ashitanari. ²⁴Eero otzimimi iyaariperonka, eeromi notajonka-wentzi-moyitziri iñaanta-kawori kaari iñaapiinteetzi. Okantawitaka iñaayitakiro, eekiro ikijaneenta-tyaana naaka, ikijaneentzi-takari eejatzi Ashitanari. ²⁵Roo kanteencha, rootaki omonkaa-tantyaari jankinarentsi, kantatsiri:

Ikijaneenta-shiwae-teetakina.

²⁶Roo kanteencha aritaki notyaanteemiro Ishire tajorentsi ‘Ookakaawentantaniro’ poñaachari ijeekinta Ashitanari. Rootaki yotashire-takaemini, roojatzi kenkitha-takoteenani kameetha naaka. ²⁷Tema kameetha pikenkitha-takoyi-teena eerokapaeni, tema pitsipata-piintakina owakira etantana-kawori.”

16 ¹“Roo nokanta-yitan-tzimirori iroka-paeni, eero pipakaantawo pawentaa-shire-tana. ²Tema eero ishinetee-tzimi pikyaayitee jempe ipiyota-piinteeta. Aritaki rowamahae-takimi, roshiyakaan-tzi rantatziiniri Tajorentsi kameethari. ³Rootaki rantantawori, tema tee riyotziri Ashitanari, tee niyotzitari eejatzi naaka. ⁴Roo kanteencha nokaman-tzita-tziimiro iroka, tema aririka omayitakyaa paata, pikenkishiretyaa aritaki nokaman-tzita-kimiro.”

^s 15.16,21 Waerontsi

Rantakaan-tziri Ishire tajorentsi

“Teera nokaman-tzitemiro owakirani, tema roojatzi notsipa-yitzimi. ⁵Roo kanteencha jatakina nimaeka notsipa-tapae-yaari otyaanta-kinari. Tekatsi apaani ojampitenani, ikante: “¿Jempema piyaateeka?” ⁶Apatziro powashire-teeyani pikemakinaha nokaman-takimi. ⁷Pikemi nokaman-temiro kyaariperori. Rootaki kameetha-tzimo-tzimi. eerokapaeni niyaatee. Tema eerorika niyaatee, eero opoki iitachari ‘Ookakowentantaniro’ otsipa-shire-teemi. Rooma arika niyaatee, naaka otyaanta-paeroni. ⁸Aririka opokapaaki Ishire tajorentsi, rootaki ooñaawonta-paaki-niriri ikenkishire-waetari jaawi-jatzi, tema ikinashi-waetaka ikenkishire-taktziro jempe okantakota kaari-perori, jempe okantakota kameetha-shire-taantsi, jempe okantakota iyakowentaantsi. ⁹Ari riyotakaa-yiteeri kaari-perori iroka eerorika ikemijanteetana naaka. ¹⁰Ari riyotakaa-yiteeri rootaki kameetha-shire-tatsiri, nowameetha-shire-tantzi naaka, tema aririka niyaatee ijeekira Ashitanari eero iñahaetaana. ¹¹Ari riyotakaa-yiteeri jempe okantakota iyakowentaantsi, tema aritaki riyakowentakiri Ashitanari pinkathari-wentziriri jaawi-jatzi. ¹²Eenitatsi osheki nokantemiri, roo kanteencha aritaki awijanakimi okaatzi nokanta-yitakimiri, eero pikematha-tziro nimaeka. ¹³Aririka opokaki Ishire tajorentsi, rootaki yotakaa-paaki-mironi maawoeni kyaariperori. Eero iñaawae-tashitawo ikowayi-tziri rirori, tema ikamantan-teero okaatzi ikantziriri Ashitariri. Riyotakaa-yimiro okaate awijatsini paata. ¹⁴Riitaki kemaenani noñaawaetero, rowawijayi-teemiro eerokapaeni, ari riyoteero nowaneenkawo. ¹⁵Tema okaatzi riyotanitziri Ashitanari, roojatzi niyotanitziri naaka. Rootaki nokantantari: ‘Riitaki kemaenani noñaawaetero, rowawijayi-teemiro eerokapaeni.’”

Powashire-tarika, aritaki pikimo-shire-yitee

¹⁶“Kapichoki-tapaaki eero piñaayi-taana, roo kanteencha aririka ojamani-witakyaa eepichokiini aritaki piñeena. Tema niyaatatzi naaka ijeekira Ashitanari.” ¹⁷Ari rojampita-wakaanaka riyotaani, ikantzi: “¿Oetaka ikantako-tziri? Ikantayi-takae kapichoki-tapaaki eero añaa-yiteeri, roo kanteencha aririka ojamani-witakyaa eepichokiini aritaki añahaeri, tema riyaatatzi ijeekira Ashitariri. ¹⁸¿Oetaka ikantako-tziri ‘kapichoki-tapaaki?’ Tee akematha-tziri oeta ikantako-tziri.” ¹⁹Tema yotaki Jesús ikowaeya-tziini rojampiteri riyotaani-paeni, ikantanakiri: “Nokantee-yakimini: ‘Kapichoki-tapaaki, eero piñaayi-taana, roo ojamani-witakyaa eepichokiini aritaki piñeena.’ ¿Rootakima pojampita-wakaa-wentari? ²⁰Pikemi nokantemi. Oshekira piraawae-teeyaa, powashiretako-waeteeyaa eeroka-paeni. Riima jaawi-jatzi-paeni osheki ikitzimo-shire-waeteeyini. Omawitakyaa powashiretako-waeteeyaaani

eeroka-paeni, aritaki piñeero paata pikimo-shire-yitee. Omaperotatya. ²¹Aririka otzimaa-nitzimate apaani tsinani, okemaatsi-waeta. Roo kanteencha aririka itzimaki eenchaanikite, opeyako-tanakiro okemaatsi-waetaka, osheki okimo-shire-wenteri eenchaanikite. ²²Ari pikantakari eerokapaeni nimaeka, osheki powashire-waetaka. Roo kanteencha aririka nopiyashi-teemi, osheki pikimo-shire-tanee, tekatsi owashireta-kahaemini. ²³Paata aririka omonkaa-teeyaa nokantakiri tekatsi pojampi-teenari naaka. Tema riitaki Ashitanari payitee-mironi oeta-rika pikowako-teeriri, tema pawentahaana naaka.^t ²⁴Pamana-piintziri Ashitanari pikowakotziri oeyita-rika, pikowako-tashi-waetakari. Rooma nimaeka aririka pikowako-teeri, pawentahae-na naaka. Aritaki pikantyaa pikowakota-piintee, aritaki imatakimiro, rootaki pikimo-shire-tziitan-teeyaari.”

Notsinampaakiro naaka jaawi-jato

²⁵“Noshiya-kaawenta-tziimiro okaatzi nokenkitha-takaemiri. Roo kanteencha rooteentsi omonkaa-teeyaa eero noshiya-kaawenteemiro, tema koñaatziro nokenkithatakoteemiri Ashiteeri. ²⁶Paata eeroka-paeni kowakoteerini Ashitanari oeyita-rika, tema naaka pawentaa-yitaa. Teera naaka kowakowenteemini eeroka-paeni. ²⁷Tema retakoyiteemi Tajorentsi. Rootaki retakotanteemiri, tema petakoyitaana naaka, pikemijantakina nopoñaawo naaka ijeekiraTajorentsi. ²⁸Nopoñaaka ijeekira Ashiteeri nopokan-takari jaka kepatsiki. Nimaeka nooka-neero kepatsi niyaatee ijeekira Ashiteeri.”

²⁹Ikanteeyini riyotaani: “Nimaeka koñaatanaki pikenkitha-takotziri, tee poshiyakaa-wenta-waetziro. ³⁰Noñaakimi nimaeka piyotziro maawoeni, tee okowaperotyaa iita ojampitemini, tema piyotziro ikenkishire-teetari. Rootaki nokemijantantari omaperotatya pipoñaaka ijeekira Tajorentsi.” ³¹Ikantzi Jesús: “¿Kemijanta-yiteemima nimaeka? ³²Rooteentsi nimaeka pishiya-yitanaki apani-paeni, pikinayite jempe-rikapaeni, ari pookawenta-nakina apaniroeni. Roo kanteencha teemaeta nojeeki apaniroeni, tema itsipatakina Ashitanari. ³³Nokaman-tatziimiro iroka-paeni piñaant-yaawori kameetha pijeeki pitsipa-tena naaka. Jaka jaawiki, osheki pikemaatsi-waetyaari eerokapaeni. Roo kanteencha, pishintsi-shireyite. Tema notsinampaakiro naaka jaawi-jato-paeni.”

Ramanakotari Jesús Riyotaani-paeni

17 ¹Ikaatakiro Jesús ikenkitha-waeta-kaeri riyotaani-paeni, aminanaki inkiteki, ikantanaki: “Ashitanari, monkaata-paaka poñaahan-teeyariri atziri-paeni rowaneenkawo pitomi, roñaahan-teero rirori pitomi powaneenkawo eeroka. ²Eerokataki owakiriri ipinkathari-

^t 16.23,26 Waerontsi

wentan-takariri maawoeni atziri-paeni, rootaki rañaayitan-teeyaari ikaatzi pashita-kaakariri. ³Aririka riyoteemi apatziro eerokaPitajorentsi-perotzi, aririka riyoteeri potyaantakiri Jeepatzii-toetani Jesús, aritaki rañaayitee. ⁴Nomatakiro noñaahan-takiro powaneenkawo jaka kepatsiki, nohotyaakiro pikanta-kinari nantero. ⁵Ashitanari, nokoyi notsipateemi nimaeka, aritaki akaate añaayiteero owaneenkawo, akimita paerani tekiraa-ta owetsikiro kepatsi.

⁶Tema piyoshiiteeri jaawi-jatzi ikaatzi pashita-kakinari naaka, niyotaa-yiteeri jempe piita eeroka. Eeroka ashitzi-takariri paerani, riitaki pashita-kahaanari naaka. Nomatakiro nokemijanta-kahaeri piñaani. ⁷Rootaki riyotantari nimaeka, okaatzi niyota-nitziri naaka, eerokataki yotakaa-yitanawori. ⁸Tema niyotaa-yiteeri okaatzi piyotakaanari, ikemijanta-yitanee riroripaeni. Ikenkishiretanaa omaperota nopoñaakawo pijeekira eeroka, ikemijanta-yitanee eerokataki otyaanta-kinari. ⁹Rootaki nokowa-kowentan-tariri naaka irikapaeni. Kaari nokowa-kowentziri nampita-shiwaetawori kepatsiki, apatziro nokowa-kowentziri ikaatzi pashita-kaakinari, tema eerokataki ashiyitariri. ¹⁰Tema ikaatzi nashitari naaka riijatzi pashitari eeroka. Ikaatzi pashitari eeroka riijatzi nashitari naaka. Riiyitaki oñaahan-tayiteerori nowaneenkawo. ¹¹Eero nojeekanee jaka jaawiki, niyaatee notsipata-paemi eeroka, rooma irikapaeni ari ijeekana-ki rirori. Ashitanari Tajorentsi, paminakowentenari, pimatantyaari pishintsinka pipakinari naaka paerani, rootaki rapataawakanteeyaari, akimitawakaa aaka.^u ¹²Tema eeniro notsipayitari jaka jaawiki, naminakowentantari pishintsinka ipakinari. Tekatsi peyashi-waeta-chani. Apatziro ikantakae-yaawo iiteetziri 'Otomi peyashi-waetaantsi,' riitaki monkaata-kaeyaawoni ikenkithateetakiri Jankina-rentsi-peroriki. ¹³Roo kanteencha nimaeka niyaatee pijeekinta eeroka. Rootaki noñaawaetantawori iroka eenirowa nojeeki jaka jaawiki, rootaki roshiyanteenari ikimo-shireteeyini kameetha irikapaeni. ¹⁴Niyotaa-yiteeri piñaani, rootaki ikijaneentee-tantanakariri, tema tee roshiya-naari jaawiki-jatzi-paeni. Nokimita naaka tee nojaawiki-jatzite. ¹⁵Tee nokowako-tzimi paayiteeri ijeekira jaka jaawiki, apatziro paminakowentee-ri ikaariperota-kaetziri-kari. ¹⁶Nokimita naaka, tee naaka jaawiki-jatzi, eejatzi irikapaeni tee roshiya-neeyaari jaawiki-jatzipaeni. ¹⁷Pikantakaeyaawo eeroka pashiperotanteeyaariri kametha. Tema kyaariperori piñaanitari eeroka. ¹⁸Pikimitakina naaka potyaantakina nojeeki-moyiteri jaawiki-jatzipaeni, ari nokimitzi-tyaari naaka notyaanta-yiteri ijeekimo-yiteri isheninkapaeni. ¹⁹Okowaperotatyaa nimaeka natsipe-wentee-yaari irikapaeni pashita-kakinari naaka. Ari okantyya pashitan-teeyaariri eeroka irika-paeni.

^u 17.11 Waerontsi

²⁰Tee apatziro nokowa-kowenteri irikapaeni, tema nokowa-kowentzitari ikaate kemijanteenani aririka ikenkithata-kaayiteeri irikapaeni. ²¹Namanakowentziri maawoeni irikapaeni rapaatawakanteeyaari, apaani ikantaneeyaa rapataa-neemi eeroka. Ashitanari, akimita aaka apatawaka-e-yaani, ari ikimi-yitee-yaari rirori rapata-wakaa-peroteeyaa, rootaki ikemijantan-teeyaari jaawiki-jatzipaeni eerokataki otyaanta-kinari. ²²Iroka nowaneenkawo, okaatzi poñaaha-yitakinari eeroka, roojatzi nomateeri naaka noñaaha-yiteeriri riroripaeni. Ari rapaata-wakaa-perotyaari, akimi-tawakaa aaka. ²³Tema pitsipa-shiretana eeroka, ari nokimi-teeyaari naaka notsipa-shireteeyaari riroripaeni, rootaki rapaata-wakaanta-perotyaari. Roojatzi ikenkishiryaa-tyaari jaawiki-jatzipaeni eerokataki otyaantakinari, antawo petakoyitakari pikimitakina naaka antawo petakotakina. ²⁴Ashitanari, eerokataki ashitakaa-kinariri irikapaeni, nokoyi itsipayitee-na jempe nojeekapae naaka, ari iñaayiteerori nowaneenkawo. Eerokataki owaneenkata-kaakinari, tema petakotzi-takina eeroka tekira owetsikyaata kepatsi. ²⁵Ashitanari tampatzika-shireri, tee riyotee-yimini jaawiki-jatzipaeni. Roo kanteencha niyotzimi naaka, eejatzi ikimitaka irikapaeni riyotzi eerokataki otyaanta-kinari. ²⁶Niyotaa-yiteeri jempe piita eeroka, eekiro niyaata-kaatyero niyoteeri, notsipa-shiretee-yaari, netakoyitee-yaari pikimitana naaka petakotana.”

Rahaetakiri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

18 ¹Ari ithonka-nakiro Jesús ramanaka, shitowanaki itsipata-naari riyotaani riyatero intatsikironta Cheenkariniki. Ari ijeekapaaki Jesús eejatzi riyotaani-paeni janta pankirentsi-mashiki. ²Iñiuro janta rirori Judas pithoka-shitan-taniri, tema ari ijeekaa-piintziri Jesús maawoeni riyotaani janta. ³Ari rareeta-paaka Judas itsipata-paakari owayiri-paeni eejatzi aminakowentan-taniri, riitaki rotyaantakiri reewarite Ompera-tajorentsitaarewo, eejatzi rashi Inashitantaniri-paeni. Ramayitaki ipaja-mento, ramaki eejatzi roota-mento. ⁴Roo kanteencha Jesús riyotzitaka okaate awiji-moterini, ishitowa-shitanakiri, rojampita-wakiri: “¿Iitaka paminaminatziri?” ⁵Ikanteeyini irikapaeni: “Naminaminata-tziiri Jesús Kashiyakaaweni-jatzi.” Ari ikantzi Jesús: “Naakataki.” Arira itsipatakari Judas pithoka-shitakariri ikaatzi pokashita-kiriri Jesús. ⁶Ikantawa-kiri Jesús: “Naakataki” ipiyaa-neentapaanaata itaapiiki, tyeeyanakini. ⁷Rapiita-nakiro Jesús, ikantziri: “¿Iitaka paminaminatziri?” Ari ikanteeyini rirori: “Naminaminata-tziiri Jesús Kashiyakaaweni-jatzi.” ⁸Ari rapiita-nakiri Jesús, ikantziri: “Tema nokantakimi naakataki. Naaka-rika pamina-minatzi, potyaanteeri notsipa-yitakari, riyayiteeta.” ⁹Ari omonkaatari ikantzi-takari Jesús:

“Ashitanari, ikaatzi pashita-kaakinari, eero ipeyahaan-tawaeta apaani.”
 10 Ikanta Simón Pedro, otzimi-motziri rirori rojataa-mento, inojokyaa-nakiro, itotzitakiri ikempita-pero-nampiki iitachari Malco, romperatani Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo. 11 Ikantziri Jesús irika Pedro: “Powaero pojataa-mento. Riitaki Ashitanari shineta-kinari nokemaatsi-waetyaa, ¿eeroma omata nomonkaateniri?””

Rahaeta-nakiri Jesús janta Jewatziririki ompera-tajorentsitaa-rewo
(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

12 Ikanta owayiri-paeni itsipatakari reewarite, eejatzi aminako-wentan-taniri rotyaantani Judá-paeni, roteeya-nakiri Jesús, rojota-nakiri. 13 Ari retapaentawo ikinakaa-nakiri ipankoki Anás. Tema riiwitaka rikonkiri Caifás jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo. 14 Irika Caifás riitaki kantakiri paerani Judá-paeni: “Rootaki kameethata-tsini ikamawenta-yitee apaani atziri.”

Ikyaaiki Pedro iyaankii-teriteki Anás
(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

15 Ikanta Simón Pedro eejatzi itsipa yotaarewo, royaata-kowenta-nakiri Jesús. Irika itsipa yotaarewo, riyopiintziri Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo, rootaki ikyaaanta-paakari royaata-kowentakirira Jesús. 16 Ari ikatziya-paaka Pedro jakakiroki ashitakowontsi. Tema irika itsipa yotaarewo riyopiintziri Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo, ikenkithawaeta-kaakiro aminakowentzirori ashitakowontsi, omonkyakiri eejatzi Pedro. 17 Okanta aminakowentzirori ashitakowontsi, ojampitakiri Pedro: “¿Tema eeroka riyotaani Atziri?” Rakanaki Pedro, ikantzi: “Tee naaka.” 18 Tema okatsinkaetyaatzii janta, ari ronhoeyapaakini paamari irika-paeni omperataarewo itsipayitakari aminako-wentan-taniri. Ari ikatziyaka rakitsiteeyani. Ari ikaatzitari eejatzi Pedro, rakitsiteeyani paamariki.

Anás rojampitziri Jesús
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

19 Ikanta reewarite Ompera-tajorentsitaarewo retanakari Jesús rojampita-kowentziri riyotaani-paeni, oeta riyotaan-tayitziri. 20 Ikantzi Jesús: “Nokenkithatakaa-piintakiri maawoeni atziri. Niyotaanta-piintaki ipiyota-piinteetaha eejatzi janta tajorentsi-pankoki, jempe ipiyota-piinteeyani maawoeni Judá-paeni. Tee nomanakae-yaawo okaatzi nokenkitha-yitziri. 21 ¿Oetaka pojampitan-tanari naaka? Pojampiteri ikaatzi kemakinari. Riitaki yotzirori nokanta-yitakiriri.”

v 18.11 nomonkaateniri = nomiritero kepishaari

22 Ikanta ikaatakiro Jesús ikenkitha-waetaki, apaani aminakowentan-niri ipajawoota-nakiri, ikantziri: “¿Arima pikanteri pakiri Jewatziriri ompera-tajorentsitaawewo?” 23 Ikantzi Jesús: “Eenitatsi-rika kaari-perori noñaawaetakiri, pikantenawo jempe otzimi. Rooma kameetha-rika okaatzi noñaawaetakiri. ¿Iitaka pipajawootan-tanari?” 24 Ikanta Anás tee roojoryaa-kotakantziri Jesús, rotyaantakiri ijeekira Caifás jewatziriri ompera-tajorentsitaawewo.

Ikantzi Pedro: Tee niyotziri Jesús

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

25 Roojatzi ikatziyaka Pedro rakitsi-ta paamariki. Ari rojampitee-takiri, ikantee-tziri: “¿Tema eeroka riyotaani irika Atziri?” Romanakotanaka Pedro, ikantzi: “Tee naaka.” 26 Okanta ojamaniityaaki rojampiteeri eejatzi romperatani Jewatziriri ompera-tajorentsitaawewo, riitaki isheninkathori itotzitakiri inkaahanki Pedro ikempita, ikantziri: “¿Tema eeroka noñaaki itsipatzimi janta pankirentsi-mashiki?” 27 Rapiita-nakiro Pedro romanakotanaka, roojatzi iñaantanaka tyaapa.

Rahaeta-nakiri Jesús ijeeki Pilato

(Mt. 27.1-2,11-31; Mr. 15.1-20; Lc. 23.1-5,13-25)

28 Tema kitejetzi-mataki, romishitowae-taneeri Jesús ipankoki Caifás, rahaeta-nakiri ijeekira Pilato reewarite wirakocha-paeni. Tee ikyeeya-paakini Judá-paeni ipankoki Pilato, tema aririka ikyaawankoteri ipiyathatakawo Ikantakaan-teetani iwinkakaanteetani, eero omata roemoshirenkiro kitejeri Anonkoryaantsi. 29 Rootaki ishitowan-tapaakari jakakiroki Pilato, ikenkitha-waeta-kaeri, ikantziri: “¿Oetakama rantakiri irika atziri?” 30 Ikanteeyini: “Eeromi ikaariperotzimi irika, eero namirimi jaka.” 31 Ikantzi Pilato: “Paaneeri eeroka-paeni, piyotziro ikantakaan-teetizimiri jempe pikanteri powajankiteeri.” Ikantee-yanakini Judá-paeni: “Tema tee pishine-tana nowamayiri nosheninka-paeni.” 32 Ari omonkaatakari ikantzi-takari Jesús jempe okantyaaw rowamahaeteri.

33 Ikanta ikyaawanaatzi Pilato inthomoeki ipankoki, ikaemapaakiri Jesús, rojampitakiri: “¿Eerokama Iwinkatharite Judá-paeni?” 34 Ikantzi Jesús: “¿Piyota-shitawoma pojampitanari? Kimitaka eenitatsi kantakimiri jempe noeta naaka.” 35 Ikantzi Pilato: “¿Naakama isheninka Judá-paeni? Tema riitaki pisheninka-paeni amakimiri itsipatakari reewarite Ompera-tajorentsitaawewo. ¿Iitakama pantakiri?” 36 Ikantzi Jesús: “Tee nopinkathari-wentantzi naaka jaka jaawiki. Ari okantyaami, aritaki piñaakimi osheki nowayirite ikijako-wentena, eero raakaantana Judá-paeni. Roo kanteencha tee nopinkathari-wentantzi naka jaka.” 37 Rapiitakiri Pilato rojampitziri: “¿Arima, eerokatakima Pinkathari?” Ikantzi Jesús: “Eerokataki kanteen-tsiri. Rootaki notziman-takari, rootaki

nopokan-takari jaka kepatsiki nokenkithata-koteero kyaaripero. Tema ikaatzi oejokirotautori kyaaripero, ikemijanta-waantetana.”³⁸ Ikantzi Pilato: “Roojatzi-tapiinta, kyaariperori.” Ikantanakiri, shitowanaki ipiyotee-yakanira Judá-paeni, ikantapaeri: “Tee noñeero rantani irika atziri.

³⁹Poemoshirenka-piintziro Anonkoryaantsi, pametee-yawoni nomishitowae apaani raakaan-teetziri. ¿Nomishitowa-kaanteerima iiteetziri ‘Piwinkatharite?’ ”⁴⁰ Ari ikaemae-yanakini maawoeni, ikanteeyinira: “¡Eero pomishitoyiri irika! ¡Riitaki pomishitowae Barrabás!” Tema irika Barrabás, koshintzi irika.

19 ¹Ikanta Pilato ipajata-kaanta-nakiri Jesús. ²Riima rowayirite-paeni wirakocha rimpitataka kitochee roshiya-kaantakiro amanthee-rentsi, rootaki ramantheetan-takariri Jesús. Opoñaashita ikithaatan-takari kityonka-mawota-tsiri kithaarentsi.”³ Ipiyowenta-paakari, ishironta-wenta-waetari ikantee-yirini: “¡Irika Iwinkatharite Judá-paeni!” Ipajawoo-tanakiri. ⁴Ari rapiitakiro ishitowapae Pilato, ikantapaeri Judá-paeni: “Paminiri, irika nomishitowakiri, tee noñeero rantani irika.”⁵ Ari ishitowa-kaapaakiri Jesús ramantheeta-kaetakari kitoche, ikithaatee-takiri kityonka-mawota-tsiri kithaarentsi. Ikantzi Pilato: “¡Irika atziri!”⁶ Ikanta iñaawakiri reewarite Omperatajorentsitaarewo eejatzi aminako-wentzirori tajorentsi-panko, ikaemae-yanakini, ikantzi: “¡Pikenta-kota-kaanteri! ¡Pikenta-kota-kaanteri!” Ikantzi Pilato: “Irika, paanakiri eerokapaeni pikenta-koteri, tema naaka tee noñeero rantani irika. ⁷Ikanteeyini Judá-paeni: “Eenitatsi ikantakaan-teetakiri paerani ikanteetzi, otzimatyee rowamahaeteri irika, tema roshiya-kaanta-shiwaetaka Itomi Tajorentsi.”⁸ Ikemawaki, Pilato okaatzi ikanteyakirini, antawo ithaawanaki. ⁹Eejatzi ikyaanee iwinkathari-pankoteki, ikaemakaan-takiri Jesús, rojampitakiri, ikantziri: “¿Jempema pipoña-a-perotaka eeroka?” Roo kanteencha Jesús tee raki. ¹⁰Ikantzi Pilato: “¿Eeroma pakana? ¿Tema piyotzi naaka pinkathari-perori, aritaki omatakya nokenta-kota-kaantemi, ari omatakya eejatzi nomishitowa-kaanteemi?”¹¹ Akanaki Jesús, ikantzi: “Eero ikowakae-miromi Jenoki-jatzi, eero pipinkathari-pero-wentanami. Rootaki imaperotan-takari ikaariperotaki irika amakinari jaka, tema awijanakiro okaatzi pikaariperotzi eeroka.”

¹²Aripaete ikowa-kowataa-witanaka Pilato romishitowa-kaanteerimi Jesús, roo kanteencha eekiro ikaemae-yatziini Judá-paeni ikanteeyini: “¡Aririka pipakahaeri irika, teera paapatziyari pinkathari-perori César! ¡Tema ikaatzi kimitakaan-tawaeta-chari pinkathari, ikijaneenta-tziiri César!”¹³ Ikanta ikemaki Pilato, ramakaan-teeri Jesús jakakiroki,

^w 19.2 Amanthee-rentsi, Kityonka-mawota-tsiri

roejeekae-takiri raminakoeta-piintziri iyakowentaarewo, iiteetziro “Mapipanka,” iñaaniki Heber-paeni iiteetziro “Gabata.” ¹⁴Rootaki kitejeri rowetsika-wentee-tantawori Anonkoryaantsi roemoshirenkaetero, tema tampatzikataki ooryaa. Ikantziri Pilato irikaete Judá-paeni: “¡Irika Piwinkatharite!” ¹⁵Roo kanteencha kaemaeya-nakini Judá-paeni, ikantzi: “¡Powamayiri! ¡Powamayiri! ¡Pikenta-kota-kaanteri!” Ari ikantzi Pilato: “¿katachama nokenta-kota-kaanteri piwinkatharite?” Ikantzi reewari Ompera-tajorentsitaarewo: “¡Apatziro César nowinkathari-tetari, tekatsi itsipa!” ¹⁶Ikanta Pilato, roepiyeeri Jesús raaneeri Judá-paeni ikenta-koteri. Ari raaneeri.

Ikentakoe-takiri Jesús roojatzi ikamantakari

(Mt. 27.32-50; Mr. 15.21-37; Lc. 23.26-49)

¹⁷Riitaki natana-kirori Jesús incha-kota ikenta-kotan-tyaari, jataki iiteetziro “Atzirii-toni,” roojatzi iiteetziri iñaaniki Heber-paeni “Gólhota.” ¹⁸Ari ikentakoe-takiri Jesús janta, itsipatee-takiri apite itsipa atziri, apaani rowatzika-koetaki rakoperoki, itsipa rowatzika-koetakiri rampateki. ¹⁹Ari ipatakakaantaki Pilato ikentakoe-takirira Jesús apaani jankina-rentsi, kantatsiri: “JESÚS KASHIYAKAA-WENI-JATZI, IWINKATHARITE JUDÁ-PAENI.” ²⁰Osheki Judá-paeni ñaanata-kirori iroka jankina-rentsi, tema tee inteena-perotzi nampitsi jempe ikentakoe-takiri Jesús. Tema rojankinee-takiro iroka iñaaniki Heber-paeni, iñaaniki grieho, eejatzi iñaaniki wirakocha. ²¹Rootaki ipokantakari reewari Ompera-tajorentsitaarewo ikantakiri Pilato: “Eero pojankinatziro: ‘Iwinkatharite Judá-paeni.’ Tema okantatyemi: ‘Oshiyakaan-tawaeta-chari iwinkatharite Judá-paeni.’” ²²Ari ikantzi Pilato: “Okaatzi nojankinatakiri, ashi owatyaawo ojankinatakaha.”

²³Ikanta imatakiro rowayirite-paeni wirakocha ikenta-kotakiri Jesús, rayitanakiri ipewiryakoho, itzijaakiro okaatzi 4 ojapeki, ipawakae-yitakawo apaani-paeni. Opoñaashita rayitakiri iithaari, tee owawi-kotatyaa roori, apaani okanta rontyee-tziro roojatzi opatzi-kaakiki. ²⁴Ikanta-wakahaeyani owayiri-paeni: “Eero atzijaa-waetziro iithaari, apatziro añaaryaawentyaawo, ari añaero iita ayironi.” Ari omonkaatari Jankina-rentsi-perori, kantatsiri:

Ipawakae-takawo nomaatha.

Iñaaryaawentee-takawo noethaari.

Rootaki ranteeya-kirini owayiri-paeni. ²⁵Tema ari ojeekitakari riniro Jesús jempe ikentakoe-takiri otsipatakawo irento, María iina Cleofas, eejatzi María Pankothanthaari-jato. ²⁶Ikanta iñaakiro riniro Jesús okatziyaka janta otsipatakari riyotaani retakoperotari, ikantziro: “Tsinani, riitaki pitomin-teeyaari irika.” ²⁷Ikantanakiri riyotaani: “Rootaki piniron-teeyaari iroka.” Ari etanakawo María ojeeka-wankotziri irika riyotaani.

²⁸Tema riyotaki Jesús imonkaatakiro okaatzi ikantakiriri Tajorensi, ikantanaki: “¡Nomiriwé!” Ari omonkaatari ikenkithata-koeta-kiriri Jankina-rentsi-peroriki.

²⁹Ari owa-kotakari kepishaari janta chomoki. Rahaetaki incha-tewa, ankowiiteetaki atsimiyaateroni kepishaari, rowaanka-koeta-kiniri ipaanteki Jesús.^x ³⁰Ratsimiya-witawakawo Jesús kepishaari, ikantanaki: “Matakaha maawoeni iroka.” Ari ithatanaka, jatashiretanaki.

Rojataa-merekitee-takiri Jesús

³¹Tema rootaki kitejeri rowetsika-shiteetantawori kitejeri imakoryaan-teetari. Tee ikowaeyini reewari Judá-paeni ikatziya-kote ikentakoe-tziri kitejeri imakoryaan-teetari, tema iroka kitejeri rootaki ipinkatha-perotziri riroripaeni. Rootaki ikantan-takariri Pilato ikahaa-porita-kaanteri kenta-kotaarewo ikamantyaari intsipaete, rowatzikaryaa-kotee-riita. ³²Ikanta riyaaatee-yanakini owayiri-paeni, ikahaa-porita-paakiri apaani itsipatakari Jesús ikentakoe-tziri, imatanakiri itsipa. ³³Ari ikoyi imaterimi Jesús, Iñaatziiri kamaki. Rootaki kaari ikahaa-poritan-teetari rirori. ³⁴Roo kanteencha apaani owayiri rojataa-merekitan-takari rowathaa-mento irika Jesús, ari oshitowa-nakiri riraa otsipatanpanaka nijaa. ³⁵Irika kenkithatzirori iroka, riitaki ñaaperota-kirori. Omaperotatya ikamantzimiri rootaki pikemijantan-tyaari eerokapaeni. ³⁶Rootaki omatanta-yitakari iroka-paeni omonkaatan-tyaari Jankina-rentsi-perori, ikanteetaki:

Eero ikahaawaetee-tziniri apaani itonki rirori.

³⁷Ikantzi-teetaka eejatzi Jankina-rentsi-perori:

Ari raminakoe-takiri rojataa-merikiteeteri.

Ikiteetakiri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸Ikanta José, Tonkoeroetoni-jatzi, ikowa-koteeri Pilato, ikantziri: “Pishinetenari naaneeri Jesús.” Irika José rijatzi kemijanta-kiriri Jesús, romanakashitawo ikemijantzi tema ithaawan-tatyaari Judá-paeni. Ari ishineta-kiniri Pilato. Jataki José, raaneeri. ³⁹Ari ipokapaakiri eejatzi Nicodemo jatashita-kiriri paerani Jesús tsireniriki, ramakota-paaki kepishaari rowaetee-tziro kajankaari, osheki otenanka iroka.^y ⁴⁰Ikanta irika José eejatzi Nicodemo raaneero iwatha Jesús, iponatan-takari manthatsi ijeetantakari kajankaari. Tema rootaki rametee-yarini Judá-paeni ikitata-piintziri kaminkari-paeni. ⁴¹Tema janta ikentakoe-takirira Jesús, ari otzimiri pankirentsi-mashi, ari otzimiri owakirari omo jempe

^x 19.29 incha-tewa = isopo ^y 19.39 Iroka kajankaari, rowaetee-takirori kepishaari, owaa inchashi iiteetziri áloe. Osheki otenatzi okaatzi 100 libra, ikantee-tziri nimaeka 30 kilo.

ikiteeteri kaminkari, tekira ikitatan-tyaawo kamatsiri. ⁴²Ari rowaeta-kiriri Jesús, tema okaakiini ojeeki iroka omo. Rooteentsi areetyaa kitejeri imakoryaanta-piintee-yarini Judá-paeni.

Rañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

20 ¹Okanta awijanaki kitejeri imakoryaan-teetari, ananinkanaki María Pankothanthaari-jato iyaate omooki jempe rowakoe-takiri Jesús. Oñaapaa-tziiro oteenkanaki mapi rashitan-tawitee-takawori omo. ²Piyanaka oñeeri Simón Pedro eejatzi itsipa yotaarewo retako-perotani Jesús, oshiya-perota-nakityaa, okantapaakiri: “¡Rahaetakiri Awinkatharite, tee iyotzi jempe-rika rowaeteeri!” ³Ikanta Simón Pedro eejatzi itsipa yotaarewo, jateeya-nakini kitataa-rewoki. ⁴Ishiya-perowitana-kityaa riyate-yanakini. Roo kanteencha ishiya-perota-nakityaa itsipa yotaarewo, riitaki etapaakawo rareetaka kitataarewoki. ⁵Inetapi-witapaaki omooki, iñaapaa-tziiro omaryaa-naka iponawitee-tanta-kariri, roo kanteencha tee ikyaapaaki inthomoeki. ⁶Roojatzi rareetan-tapaakari rirori Simón Pedro, ikyaapaaki inthomoeki, iñaapaa-kitziiro rirori omaryaanaka iponawitee-tanta-kariri. ⁷Iñiitapaakawo eejatzi maathantsi rankowitan-tawitee-takariri iitoki, otsipa rowaeta-neero tee otsipatyawo iponawitee-tanta-kariri, kameetha rotziipyee-taneero. ⁸Ari ikyaapaaki itsipa yotaarewo etapaakawori rareetaka kitataarewoki. Iñaapaakiro rirori okaatzi awijeentsiri, ari ikemijanta-perota-nakiri. ⁹Tema tekira ikematha-witawo okantziri Jankina-rentsi-perori, aritaki rañahae Jesús. ¹⁰Opoñaashita ipiyayitana ipankoki irika apite yotaarewo.

Roñaahaawo Jesús María Pankothanthaari-jato

(Mr. 16.9-11)

¹¹Ari ojeeki María opatzimooki kitataarewoki irawaeta. Okanta irawaetakaha, onetapitzi inthomoeki omooki, ¹²oñaatziiri apite ronampiri tajorentsi okitamaa-nikitaki iithaari, ijeekae-yakini jempe romaryaa-witee-takari Jesús. Apaani ijeekaki iitowitee-takari, itsipa ijeekaki jempe iitzitawitakari. ¹³Rojampita-nakiro ronampiripaeni tajorentsi, ikantziro: “Tsinani, ¿iitaka piraantari?” Okantzi roori: “Niraa-kota-tyaari Nowinkatharite, eenitatsi aakiriri, tee niyotzi jempe rowakiri.” ¹⁴Roo okantaki-tziini, ari opithokanaka, oñaatziiri Jesús, roo kanteencha tee iyotawae-ri riitakirika. ¹⁵Ari rojampitziro ikantziro: “¿Iitaka piraantari tsinani? ¿Iitaka pikowa-kowatziri?” Oshiyakaantzi roori riitaki ñaanatziirori aminakowentziirori pankirentsi-mashi, okantanakiri: “Jewari, eeroka-rika aakiriri, pikamantena jempe powakiri, nokoyi niyaate namineeri.” ¹⁶Ikantziro Jesús: “¡María!” Ari aminanakiri roori, okantzi: “¡Raboni!” (roo ikantee-tziri iñaaniki Heber-paeni “Yotaanari.”) ¹⁷Ikantzi Jesús: “Eero poteeyana, tema tekira niyaateeta notsipata-paeyaari

Ashitanari. Roo kanteencha piyaate pikamanteri noyemijantzinkaritepaeni, rootaatsi niyaatee notsipata-paeyaari Ashitanari, rijjatzi Ashitzi-tzimiri eerokapaeni. Rii Notajorensi-tetari naaka, rijjatzi Pitajorensi-tzitari eerokapaeni.^z 18 Okanta iyaatanaki María Pankothanthaari-jato, okamanta-paakiri maawoeni yotaarewo oñahaeri Awinkatharite, okamanta-paakiri eejatzi okaatzi ikantakirori.

Roñaahaari Jesús riyotaa-nipaeni
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

19 Okanta otsirenitanski awijanaki kitejeri imakoryaan-teetari, piyotee-yakani yotaarewo-paeni. Okantakaawo ithaawan-teeyarini reewarite Judá-paeni, ashita-kotee-yakani kametha. Kyaapaaki rirori Jesús, katziya-paaka ipiyotee-yakanira, rowethata-paari ikantapaeri: “¡Pijeeka-yitee kameetha!” 20 Ikanta rowethata-paari, roñaaha-paakiri rako, eejatzi imereki. Ikimo-shire-yitee-yanakini irikapaeni iñaawaeri Awinkatharite. 21 Ari rapiita-nakiro Jesús rowethatari, ikantziri: “¡Pijeeka-yitee kameetha! ikimitaakina Ashitanari naaka rotyaantakina jaka, ari nokimi-tzitemiri eeroka-paeni notyaanta-yitemi.” 22 Opoñaashita itajonkakiri yotaarewo-paeni, ikantziri: “Ojeeka-shiretan-teeyeemini Ishire tajorensi. 23 Eenitatsi-rika pipeyako-yiteeri eeroka jaka, aritaki ipeyakoe-teeri janta. Riima kaari pipeyakotzi eeroka jaka, eero ipeyakoe-teeri eejatzi janta.”

Ikijo-shiretzi Tomás

24 Ikanta Tomás ikaata-piintziri 12 yotaarewo, iiteetziri eejatzi “Tsipari,” tee ijeeki rirori rareetan-tapaari Jesús.^a 25 Ikanta rareetaawo rirori Tomás, ikamanta-waeri itsipa-paeni yotaa-rewo, ikantziri: “Noñahaeri Awinkatharite.” Roo kanteencha ikantzi Tomás: “Eerorika noñiiri naaka jempe ikenta-wakotee-takiri, eerorika nokyaanta-wakotari, eerorika nokyaanta-merkitari, eero nokemijantzi.”

26 Okanta paata awijanaki 8 kitejeri, rapiiteero yotaarewo-paeni ipiyoteeyani. Ari ijeekitakari rirori Tomás. Rashitee-yakironi kameetha ashitakowontsi, roo kanteencha kyaapaaki Jesús, katziya-paaka ipiyotee-yakanira, rowethata-paari ikantapaeri: “¡Pijeeka-yitee kameetha!” 27 Opoñaashita ikantziri Tomás: “Iroka nako, pikyaanta-wakotena, pikyaanta-merikitenaa eejatzi. Kaari ikijo-shireteetzi, ¡Pikemijante!” 28 Ari icheraanaki Tomás, ikantanaki: “¡Nowinkatharite, Notajorensite!” 29 Ikantzi Jesús: “Tema roo pikemijantanta-matsita-nakari piñaawaana. ¡Ikimoshiretee ikaate kemijantaa-tsini kaari ñaawitanari!”

Iitaka rojankinatantee-tawori iroka

30 Tema osheki iñaapiintakiro yotaarewo-paeni rapiipiitakiro Jesús itajonka-wentantaki, teemaeta ojankinata-koyityaa jaka. 31 Roo

^z 20.17 noyemijantzinkaritepaeni = niyotaani-paeni ^a 20.24 Tsipari = Dídimo

kanteencha rojankinee-takiro iroka-paeni pikemijantan-teeyaari, tema irika Jesús riitaki Jeepatziitoetani, Itomi Tajorentsi. Aririka pawentaa-piintee-yaari rirori pikemijanta-neeri, aritaki ikañaanitakaa-yiteemi.^b

Roñaahari Jesús 7 Riyotaani

21 ¹Okanta okaatapaaki iroka-paeni, rapiitakiro Jesús roñaahari riyotaani, inkaari-cheraaki iiteetziri Tiberias. Iroka okantaka.^c ²Ari ikaateeyini ijeeki yotaarewo Simón Pedro, Tomás, iiteetziri eejatzi “Tsipari,” Nataniel, poñaachari Mawoshiweniki janta Tepoweniki, itomi-paeni Zebedeo, eejatzi apite itsipa yotaarewo.^d ³Ikantzi Simón Pedro: “Niyaatatye noshimaatyaa.” Ikanteeyini itsipa yotaarewo: “Ari akaatanaki.” Jateeya-nakini, oteteeya-paakani pitotsiki. Roo kanteencha, tekatsi-machee rayi shimaa-witee-yakani tsireniriki.

⁴Okanta okitejetzi-mataki, katziya-paaka Jesús omapipokitzira inkaari. Roo kanteencha tee riyotawae-ri riyotaani-paeni riitakirika. ⁵Ikaema-kota-paeri, ikantziri: “¡Ewankari-paeni! ¿Pahaeyakini?” ikanteeyini rirori: “¡Tetaawé!” ⁶Ikantzi Jesús: “Powiinkiro pakoperoki pipashikamento, aritaki paaki.” Rowiinkakiro ikantee-takiriri. Tema raaki osheki shima, tee raawyaa-kotziri inoshika-koteeri ipashikaa-mentoki. ⁷Ikanta yotaarewo retako-perotani Jesús, ikantanakiri Pedro: “¡Riitaki Awinkatharite irinta!” Ikanta ikemawaki Simón Pedro, ikithaatanaka, japokanaka inkaariki. ⁸Riima itsipa yotaarewo-paeni pitotsiki ikinako-yitane inoshikaata-koteeri ishimani, roojatzi raata-kotan-tapaari omapipokitzira. Tema ijeeka-kota-kitzii niyankyaa-niki.^e

⁹Ikanta rayiitee-yapaeni, iñaapaatzii oejaka paamari, ari itashitakiri shima, eejatzi ratanteetari. ¹⁰Ikantzi Jesús: “Pamaki shima owakira paakiri.” ¹¹Otetapaa Simón Pedro pitotsiki, roojoryaa-kotakiri ishimani, inoshika-kotakiri roojatzi omapipookitzira. Antari-paeni shima, ikaatzi 153. Teemaeta itzijayiro ipashikaa-mento. ¹²Ari ikantzi Jesús: “Jame oyaa.” Tema tekatsi apaani yotaarewo ojampiterini jempe-rika iita, tema riyoperota-waeri riitaki Iwinkatharite. ¹³Ari ipokapaaki rirori Jesús, raakiro ratanteetari, ipayitakiri apaani-paeni, ari ikimitzitakari shima. ¹⁴Rootaki mawatatsiri roñaahari Jesús riyotaani-paeni rañaahaera rirori.

Paminako-wentee-nari nopira

¹⁵Ikanta ikaatakirowaeya-manaani, rojampita-nakiri Jesús irika Simón Pedro, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿Pininta-nama eeroka?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka Pinkathari, nonintakimi.” Ikantzi Jesús: “Aririka okanta paminakowentenari nokimita-kaantaari nopira.”^{21.15-17} ¹⁶Rapiitakiri

^b 20.31 Waerontsi ^c 21.1 Tiberias = Tepoweni ^d 21.2 Tsipari = Dídimo

^e 21.8 niyankyaa-niki = okaatzi ojanthatzi 200 akonaki = 100 metro. ^{21.15-17} nopira = cordero, oveja

rojampitziri: “Simón, itomi Jonás, ¿petakotanama?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka netakotzimi.” Ikantzi Jesús: “Aririka okanta paminakowentee-nari nokimita-kaantaari nopira.” ¹⁷Roo mawatatsiri rojampitziri, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿peta-koperotanama?” Ari rowashiretakotanaka Pedro, tema mawa rapiitakiri rojampitziri, ikantzi: “Pinkathari, eerokataki yotzirori maawoeni, piyotzi eeroka netakotzimirika.” Ikantzi Jesús: “Aririka okanta paminakowentee-nari nokimita-kaantaari nopira. ¹⁸Tema eeniro pewankari-perowita, pikithaata-piinta, piyaayitzi jempe pininta-kaawo. Roo kanteencha aririka pantariperotapaaki, apatziro powaanka-wakoteeyaa, itsipa kithaateemini, raayiteemi jempe te pikoyiro piyaatemi. Omaperotataya.” ¹⁹Ikantan-takawori Jesús iroka, ikowatzii ikematha-yiitero jempe ikantyyaa ikamae paata Pedro ipinkathateerira Tajorentsi. Ari ikantziri Jesús irika Pedro: “¿Poyaatena!”

Yotaarewo retako-perotani

²⁰Ikanta ipithokanaka Pedro, iñaatziiri royaatakiri yotaarewo retako-perotani Jesús, ontsiroka-kariri Jesús roweyaanta-naawo rowaeyani, rojampita-kiriranki, ikantziri: “¿Pinkathari, itzimikama pithoka-shitemini?” ²¹Ikanta iñaawakiri Pedro irika impoeta-paentsiri, rojampita-nakiri Jesús: “Pinkathari, ¿itaka awiji-moterini?” ²²Ikantzi Jesús: “Arimi nokoyimi aritaki omatakyami rañahaemi irika, roojatzi nopiyan-teeyaari paata, ¿teemaeta okowa-perotyaa piyotero iroka? Poyaatena eeroka.” ²³Okanta paata othonka iyatakoyitanaki iroka ikantakiri Jesús, ikemayitakiro maawoeni noyemijantzinkaritepaeni, roshiya-kaantzi eero ikamitaa irika yotaarewo. Roo kanteencha tee ikantzi: “Ari nokoyi...” tema ikantatzii: “Arimi nokoyimi, aritaki omatakyami rañahaemi irika, roojatzi nopiyan-teeyaari paata, ¿teemaeta okowa-perotyaa piyotero iroka?”

²⁴Naakataki kenkithatakoteenchari nokantaki “irika yotaarewo,” tema naaka ojankinata-kirori iroka jankina-rentsi. Rootaki ayoperotan-taari omaperotatyaa iroka.

²⁵Tee nonkenkithatakotziro maawoeni rantayitakiri Jesús, tema osheki okaatzi. Arimi ojankinata-koyityaami maawoeni, kimitaka arimi awijanakiro maawoeni kepatsi opiyotyaa jankina-rentsi-paeni. Ari okantyyaari.